

MØTEINNKALLING

MØTE i Forskning- og forskerutdanningsutvalget og programstyret for ph.d.-utdanningen HF

03.05.2023 kl. 12.15 -14.00, H.Hårfagresgt.1 - møterom 1.etasje

Innkalling og saker sendes til følgende representanter:

Representanter:

Ole Hjortland, Laura Saetveit Miles (IF), Kyrre Kverndokk (AHKR), Pär Sandin (LLE), Hallvard Fossheim (FOF), Jan Reinert Karlsen (SVT/SKOK), David Chelsom Vogt (B), Tonje Louise Skjoldhammer (B), Sigurd Meklenborg-Salvesen (D)

Observatør KMD: Jostein Gundersen (KMD)

Eventuelt forfall bes meldes snarest til personlig varamedlem med kopi til Kirsten. Moen@uib.no

Bergen, 26.04.2023

Ole Hjortland
prodekan

Inger Marie Hatløy
seksjonssjef,
seksjon for studier og forskerutdanning

Kirsten Moen
seksjonssjef,
seksjon for forskning og formidling

SAKSLISTE

- I. Godkjenning av innkalling og saksliste**
 - II. Protokoll fra FFU 15.02.2023 (tidligere godkjent)**
 - III. Saker: forskning**
 - FU 03/23** **Presentasjon «Støtte til åpen publisering»,** Universitetsbiblioteket ved Tormod Eismann Strømme, hovedbibliotekar UB
 - FU 04/23** **Opprettelse redelighetsutvalg ved Det humanistiske fakultet**
 - FU 05/23** **Hva skjer på enhetene? - erfaringsutveksling**
Forskningskoordinatorene bes holde en kort (max. 4min) orientering om arbeid på enheten
 - IV. Orienteringer: forskning**
 - a. [Publikasjonsresultater og bibliometri 2022](#)
 - b. Marie Sklodowska-Curie Postdoctoral Fellowships (MSCA-PF-2023)
 - c. [Prosjektutviklingsseminar 10. mai](#)
 - d. Saker fra Universitetets forskningsutvalg [22.02.2023](#) og [22.03.2023](#)
 - e. Saker fra Universitetets innovasjonsutvalg [08.03.2023](#)
 - V. Saker: forskerutdanning**
 - PS 02/23** **Ph.d.-meldingen 2022 for Det humanistiske fakultet**
 - PS 03/23** **Endringer i den obligatoriske delen av opplæringsdelen i Ph.d.-programmet ved Det humanistiske fakultet**
 - VI. Orienteringer: forskerutdanning**
 - a. Introduksjonsmøte for nye ph.d.-kandidater, 11. april
 - b. Veiledningsforum 1/2023, 20. april
 - c. Forberedelse til programevaluering ved HF 2024: Reviderte retningslinjer for programevaluering ved UiBs ph.d.-programmer
- Eventuelt**

PROTOKOLL

Forsknings- og forskerutdanningsutvalget (FFU)

15.02.2023 kl. 12:15-14:10

Tilstede:

Ole Hjortland, Laura Saetveit Miles (IF), Kyrre Kverndokk (AHKR), Pär Sandin (LLE), Espen Gamlund (vara FOF), Jan Reinert Karlsen (SVT/SKOK), David Chelsom Vogt (B), Tonje Louise Skjoldhammer (B)

Observatør: Jostein Gundersen (KMD)

Fra administrasjon: Kirsten Moen; Elisabeth Hausvik

Forfall:

Sigurd Meklenborg-Salvesen (D)

I. Innkalling og saksliste *Godkjent*

II. Protokoll fra FFU 23.11.2022 *(tidligere godkjent)*

III. Saker: forskerutdanning

PS 01/23 Drøftingssak: Ny ramme for den obligatoriske delen av opplæringsdelen Vedtak:

Programstyret stiller seg bak forslaget og ber fakultetet komme tilbake med revidert programbeskrivelse i tråd med forslaget.

IV. Orienteringer forskerutdanning

- a. Introduksjonsmøte for nye ph.d.-kandidater - ny dato
- b. Møte i HFs veiledningsforum 20.04.2023
- c. Revisjon av Rutine for bedømmelse av ph.d.-avhandlinger

V. Saker: forskning

FU 01/23 Drøftingssak: Forskergruppesatsing - oppfølging

FU 02/23 Drøftingssak: Endringer av FRIPRO og foreløpig årshjul 2023

VI. Orienteringer: forskning

- a. Prosjektutviklingsseminar 10. mai 2023 – utkast program
- b. Handlingsplan for UiB FRAM - HF 2023-2026 (vedtatt)

- c. HUMEVAL sluttrapport godkjent
- d. Saker fra Universitetets forskningsutvalg [7.12.2022](#), [25.01.2023](#)
- e. Saker fra Universitetets innovasjonsutvalg [18.01.2023](#)

Ole Hjortland
prodekan

Inger Marie Hatløy
fungerende seksjonssjef
Seksjon for studier og forskerutdanning

Kirsten Moen
seksjonssjef
Seksjon for forskning og formidling

Sak: FU 4/23
Møte: 03.05.2023

Opprettelse redelighetsutvalg ved Det humanistiske fakultet

Bakgrunn:

Vedtak i Universitetsstyret, sak 11/23, den 2. februar 2023: «Styrket forskningsetisk innsats ved Universitetet i Bergen – [nye retningslinjer for behandling av saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer ved Universitetet i Bergen](#)»

For å styrke UiBs arbeid med å oppdage, behandle og rapportere saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer og vitenskapelig uredelighet skal det opprettes faste, lokale redelighetsutvalg ved hvert fakultet som skal utrede sakene før sommeren. Fakultetsstyret ved Det humanistiske fakultet skal behandle saken i sitt møte 9.mai.2023.

Fakultet baserer sammensetning, mandat og saksbehandling for sitt lokale utvalg for redelighet på de sentrale retningslinjene ved UiB, pkt III. *Behandling av enkeltsaker ved fakultetene*

Redelighetsutvalget ved Det humanistiske fakultet har følgende **mandat**:

- bidra til fremme kunnskap om forskningsetikk og forebygge uredelighet i forskningen.
- behandle saker som gjelder mistanke om brudd på anerkjente forskningsetiske normer og saker om vitenskapelig uredelighet så fremt saken har
 - ✓ tilknytning til vitenskapelig virksomhet ved Det humanistiske fakultet
 - ✓ involverer eller berører én eller flere ansatte ved Det humanistiske fakultet

Redelighetsutvalget kan også ta opp saker på eget initiativ.

Utvalget legger fram årsmelding for universitetsstyret og fakultetsstyret til orientering.

Redelighetsutvalget ved Det humanistiske fakultet skal ha følgende **sammensetning**:

- minst tre medlemmer og ledes av pro/visedekan med ansvar for forskning. Utvalget må ha nødvendig kompetanse i forskning og forskningsetikk. Det kan oppnevnes ett medlem som ikke er ansatt ved fakultetet. Ved behov kan dekanen oppnevne et ad hoc medlem til utvalget.
- funksjonstiden for utvalget følger dekanperioden
- assisterende fakultetsdirektør fungerer som sekretær.

For inneværende funksjonsperiode oppnevnes følgende 3 faste medlemmer:

- prodekan Ole Hjortland (leder)
- muntlig (forespurt og bekreftet)
- muntlig (forespurt og bekreftet)
- muntlig (forespurt)

Prodekans kommentar:

Fakultetet ser det som svært viktig at vi har en kultur og et kunnskapsgrunnlag som fremmer god forskningsetikk. Etablering av et fast utvalg for redelighet ved fakultetet er et viktig og nødvendig skritt for å etterleve det lovpålagte ansvaret vi har for å sikre at vår forskning skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. FFU har tidligere diskutert opprettelse av et eget forskningsetisk utvalg for fakultetet, og det nye redelighetsutvalget kan potensielt få en slik utvidet rolle.

Forslag til vedtak:

Forsknings- og forskerutdanningsutvalget (FFU) anbefaler opprettelse av redelighetsutvalg ved fakultetet med den sammensetningen og det mandatet som er foreslått i saken.

Ole Hjortland
prodekan

Kirsten Moen
seksjonssjef
Seksjon for forskning og formidling

O-sak: IV.b.

Møte: 03.05.23

Marie Skłodowska-Curie Postdoctoral Fellowships (MSCA-PF) i 2023 - frist 13. september

Dokumenter i saken:

- Utlysning: [MSCA Postdoctoral Fellowships 2023](#)
- Autorisasjonserklæringsskjema

Bakgrunn:

Marie Skłodowska-Curie gir mulighet for å hente inn forskere på postdoktornivå til UiB fra hvor som helst i verden. Erfaring fra tidligere søknadsrunder viser at de beste Fellows er kandidater som man allerede er kjent eller har kjennskap til gjennom sine nettverk. MSCA Fellows blir en del av fagmiljøene på lik linje med andre postdoktorer, og det er viktig at fagmiljøene er seg bevisst dette. MSCA Fellows som har søkt tidligere og har fått en høy score (høyere enn 70%) bør vurderes og eventuelt oppfordres til å søke på nytt. Erfaring viser at de har en høyere sjanse for tilslag.

Det planlegges en sak i det sentrale Forskningsutvalget om MSCA i møtet den 10.mai.2023

Rutine:

- Alle potensielle MSCA søknader og kandidater skal først meldes og vurderes av instituttledelsen.
- Instituttledelsen må forvente at vitenskapelig mentor (supervisor) skal ha en aktiv og viktig rolle i søknadsutviklingen.
- Det skal fylles ut en autorisasjonserklæring. Signerte erklæringer sendes boa-hf@uib.no. Når BOA-gruppen på fakultetet har mottatt erklæringen igangsettes det administrative støtteapparatet.

Skriveverksted:

Det skal arrangeres et skriveverksted **1-2. juni**. Alle aktuelle kandidater og mentorer anbefales å delta. Lenke til [webseite](#) og [påmelding](#).

Hvem kan søke:

Utlysningen er åpen for alle fremragende forskere av enhver nasjonalitet.

Hva søker man om:

Marie Skłodowska-Curie er individuelle stipender på postdoktornivå. Prosjektene er bidragsprosjekter tilsvarende NFR prosjekter der en får dekket lønnsmidler, drift til forskeren samt et bidrag til institusjonens kostnader.

Mentors (supervisor) rolle:

Alle MSCA søkere skal ha en vitenskapelig mentor (supervisor) ved UiB. Mentor har en viktig rolle i både søknadsfasen og i prosjektperioden. MSCA postdoktor kandidaten skal være en del av

forskermiljøet til mentor og det er dermed viktig at prosjektet planlegges i felleskap både med tanke på søknadsfasen og driftsfasen.

PES-midler:

Det bevilges 25 000,- per MSCA-søknad som blir sendt til fristen. Det anbefales at bruk av midlene til ekstern konsulentttjeneste for gjennomlesing og tilbakemelding på søknaden prioriteres. Det er i så måte viktig å være ute i god tid. Bestilling gjøres via boa-hf@uib.no.

Ole Hjortland
prodekan

Kirsten Moen
leder
Seksjon for forskning og formidling

Sak: PS 02/23
Møte: 03.05.2023

Ph.d.-utdanningsmeldingen 2022

Dokumenter i saken:

- Utkast til ph.d.-utdanningsmeldingen for 2022
- Bestilling fra FIA
- Brev fra Det humanistiske fakultet til grunnenhetene
- Lokale ph.d.-utdanningsmeldinger fra alle grunnenheter

Bakgrunn:

Det humanistiske fakultet mottok bestilling på den årlige ph.d.-utdanningsmeldingen fra FIA i et brev datert 12.12.2023. Fakultetet har videresendte FIAs bestilling til alle grunnenhetene, og bad de om å sende inn skriftlige ph.d.-utdanningsmeldinger innen 16. mars. Alle enhetene leverte sine meldinger, og på bakgrunn av disse har fakultetsledelsen gjennomført dialogmøter i løpet av mars og april (uke 11 til 15).

På dialogmøtene la fakultetet særlig vekt på følgende punkter, i tillegg til temaer fra enhetenes egne ph.d.-utdanningsmeldinger som trengte oppfølging:

- Oppfølging av kvalitetssystem for forskerutdanningen ved grunnenheten?
- Redesign av opplæringsdelen i HF's ph.d.-program
- Innføring av introduksjonsmøter for nye ph.d.-kandidater i regi av fakultetet
- Oppretting av veilederforum for veiledere på fakultetets ph.d.-program
- Forberedelse til planlagt programevaluering i 2024

Et utkast til fakultetets melding blir her lagt frem for programstyret til godkjenning. Fakultetets frist for å levere årets ph.d.-utdanningsmelding er satt til 3. mai. Meldingen vil bli sendt inn med forbehold om godkjenning i fakultetsstyret 9. mai

Forslag til vedtak:

Programstyret godkjenner fakultetets utkast til ph.d.-utdanningsmelding for 2022, med de endringer man kom frem til på møtet.

Ole Hjortland
prodekan

Inger Marie Hatløy
seksjonssjef

Utkast til ph.d.-utdanningsmelding for 2022

Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak

Fjorårets melding slo fast at fakultetets gjennomstrømmingstall er for svake, men at årsaken er sammensatt. I året som har gått har fakultetet vært opptatt av å ta opp situasjonen i forskerutdanningen i møter med grunnenhetene, både for å skape en felles virkelighetsforståelse og for å tydeliggjøre behovet for forandring. Det har også vært viktig for fakultetet å ansvarliggjøre det enkelte fagmiljø, instituttene faglige ledelse og ikke minst programstyret for fakultetets ph.d.-program. Fakultetet har derfor benyttet konkrete saker til å ta opp problemstillinger og drøftinger av mer overordnet og prinsipiell art.

Av konkrete saker har programstyret særlig diskutert og tatt stilling til tiltak for kvalitetssikring av opptakskrav ved ansettelse av ph.d.-stipendiater, og utfordringer knyttet til fakultetets emneportefølje og rammene for opplæringsdelen. Fakultetet har bedt grunnenhetene om å ha større fokus på prosjektenes gjennomførbarhet innenfor tidsrammen som et kriterium for opptak, vurdere mulighet for tilstrekkelig miljøstøtte, og det planlegges også et redesign av opplæringsdelen i 2023. Andre saker som programstyret har behandlet i 2022 har vært:

- oppfølging av fremriftsrapportering
- årlige prosesser i forskerutdanningen (årshjul)
- organisering av pliktarbeid
- egenvurdering av emner (VITHF900, -905, og PHDOF903)

Det humanistiske fakultet var i 2022 gjennom to vanskelige og svært krevende saker som grep sterkt inn i fakultetets kvalitetsarbeid. Arbeidet med å løse de konkrete sakene, og også unngå at lignende situasjoner skal kunne oppstå igjen, dreide fokus og ressursbruk bort fra fakultetets mer langsiktige planer, mot å drive med mer akutt problemløsning knyttet til interne rutiner. Ikke desto mindre var dette arbeidet både nødvendig, lærerikt og nyttig.

I den ene saken opplevde fakultetet at komiteen mente kandidaten var kvalifisert for ph.d.-graden til tross for at disputasen ble underkjent. I den andre saken handlet det om at kvaliteten på en komiterapport, der manglende samsvar mellom vurdering og konklusjon gjorde at fakultetet fant begrunnet tvil om komiteens innstilling. Begge sakene endte godt, i den forstand at den ene kandidaten har fått godkjent sin disputas nummer to, og den andre kandidaten vil få anledning til å disputere i 2023. I den siste saken oppstod det også en overordnet diskusjon rundt åpenhet rundt komitearbeidet. Diskusjonen munnet ut i en uttalelse fra Det juridiske fakultet som medførte at både HF og andre fakultet ved UiB har endret sin praksis og i dag ikke legger tilgangsbegrensninger på noen dokumenter knyttet til komiteens arbeid med mindre det skulle stride mot personvernet.

I forlengelse av de to nevnte sakene har fakultetet i samarbeid med programstyret revidert rutinene knyttet til gjennomføring av de muntlige doktorgradsprøvene, og det er utformet nytt manus til støtte for møteleder ved gjennomføring av prøveforelesning og disputas. Det er også satt i gang prosess med å revidere fakultetets rutiner og retningslinjer knyttet til selve bedømmelsen av avhandlingen. De to involverte grunnenhetene har også gått gjennom egne rutiner og tatt aktive grep for å tydeliggjøre bedømmelseskomitéens mandat og støtte komitéens arbeid gjennom hele prosessen.

Opptak, gjennomføring, disputaser, underkjenninger og frafall – beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å forbedre disse parameterne

Etter to år med svært lave opptakstall økte opptaket betydelig i 2022. Opptaket i 2023 forventes også å holde seg relativt høyt, da det er utlyst 25 ph.d.-stillinger som ennå ikke er besatt. Tallet på oppnådde grader holder seg imidlertid lavt for tredje året på rad. Noe kan knyttes til lave opptakstall i 2015 og -16, noe kan knyttes til korona og andre forsinkelser, og noe kan knyttes til frafall. For de som fullfører i perioden, finner fakultetet likevel at gjennomstrømmingshastigheten var tilfredsstillende.

Av de 15 som ble tatt opp i 2016 var det bare 7 (47 %) som hadde levert innen utgangen av 2022 (innen 6 år etter opptak). Hvis vi derimot ser på perioden 2007-2016 så er fullføringsprosenten for de som startet i denne perioden på 72%¹. En ikke ubetydelig andel leverer altså etter at de har gått 2 år på overtid. Det er viktig å understreke at noen fagmiljøer utmerker seg med høy fullføringsprosent, men samlet sett er andelen kandidater som fullfører graden ved HF for lav.

Tabell over gjennomførte disputaser 2017 - 2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Opptak	21	30	24	13	11	21
Disputaser	21	20 ²	21	14	16 ³	13 ⁴
Innlevering innen normert tid (netto)	9	7	9	2	7	5
Innlevering innen 2 år på overtid (kalenderår)	4	5	9	7	5	7
Andel fullført innen 2 år på overtid	62%	60%	86%	64%	75%	92%
Innlevering over 2 år på overtid (kalenderår)	8	8	3	5	4	1
2. gangs innlevering	2	0	1	2	1	1
Underkjenninger	2	3 ⁵	2	2	2	2
Frafall ⁶	5	1	19	5	14	7

Kilde: FS

Selv om koronapandemien er over, er ettervirkningene fremdeles merkbare. Flere kandidater har blitt tvunget til å revidere sine prosjekter i varierende grad, noe som har påvirket fremdriften utover tapt arbeidstid og på måter det er vanskelig å beregne. Grunnenhetene følger ekstra nøye med på disse kandidatene, for kunne yte nødvendig bistand.

¹ Kilde: Tableau

² Én ved KMD

³ To ved KMD

⁴ Én ved KMD

⁵ Én for 2. gang

⁶ Det er svært sjelden kandidater trekker seg fra programmet i finansieringsperioden. Dette er primært kandidater som ikke søker eller får avslag på søknad om forlengelse ut over normert tid. Tallene varierer kraftig fordi fakultetet med varierende mellomrom har fokusert på å avslutte gamle kandidater som i praksis ikke er aktive.

Raskere gjennomstrømming og fremfor alt høyere fullføringsgrad vil fortsette å være hovedfokus for fakultetets kvalitetsarbeid i tiden fremover. For å oppnå dette vil fakultetet fortsette arbeidet med å styrke det systematiske kvalitetsarbeidet, blant annet ved å øke kunnskapen om kvalitetssystemets betydning og implikasjoner både hos programstyret og den faglige ledelsen ved grunnenhetene, og ved å jobbe mer aktivt mot kandidater og veiledere for å sikre en bedre forståelse av kvalitetskravene i fakultetets forskerutdanning.

Obligatoriske oppstartmøter

Fakultetet har i 2022 vært opptatt av å ta imot kandidatene på en bedre måte, og grunnenhetene har blitt oppfordret til å innføre obligatoriske oppstartmøter og se nærmere på innholdet der disse finnes fra før. Oppstartmøte anses som et viktig virkemiddel for at ph.d.-kandidatene skal finne seg til rette i den nye arbeidssituasjonen og rette fokus mot sitt primæroppdrag så raskt som mulig.

Oppstartsmøter kan også bidra til at prosjektets fremdriftsplan og eventuelt pliktarbeid sees i en tettere sammenheng.

Fra og med 2023 innfører fakultetet også årlige orienteringsmøter for nye ph.d.-kandidater fra samtlige grunnenheter. Møtene arrangeres i samarbeid med programstyret, og skal sørge for at kandidatene er kjent med fakultets regelverk, styringsorganer og medvirkningsmuligheter.

Det er mye informasjon å ta inn for nye kandidater, og fakultetet ønsker at mere av denne informasjonen også skal gjøres tilgjengelig på nett.

Forskergrupper

Fakultetet ser på veiledningen som et institusjonelt ansvar, og er opptatt av å avprivatisere veiledningen. Fakultetet ønsker derfor at forskergruppene skal spille en mer sentral rolle i forskerutdanningen, ved å være en arena for faglig integrering og utvikling av fakultetets kandidater. Forskergruppene skal dermed bidra til å sikre kandidatens forskriftsfestede rett til et aktivt forskningsmiljø. Dette er særskilt viktig på et fakultet med flere små fagmiljøer.

Fakultetet har derfor oppfordret grunnenhetene til å vurdere sine forskergrupper i lys av dette, og i større grad ta stilling til hvilken rolle forskergruppene skal ha i oppfølging av egne kandidater. I tillegg har fakultetets strategiske utlysning av forskergruppemidler bedt om at søknadene spesifiserer hvordan gruppene vil jobbe for å ivareta aktuelle ph.d.-kandidater.

En annen konsekvens av å vurdere miljøstøtte som en viktig faktor for å lykkes med forskerutdanningen er at man legger vekt på dette også ved ansettelse og opptak av nye kandidater. Fakultetet oppfordrer derfor til at man ikke bare kvalitetssikrer søknadene, men også vurderer fagmiljøenes muligheter til å ivareta kandidatenes prosjekter

AHKR har justert rammene for sin forskergruppesatsing for å sikre aktive forskergrupper som også kan bidra positivt til utvikling av instituttets kandidater. FOF fremhever forskergruppenes bidrag til kandidatenes progresjon, og ser en direkte sammenheng mellom faglig integrering og vellykket ph.d.-løp.

Sluttseminar/mesterklasse

Det legges vekt på å organisere sluttseminar/mesterklasse for kandidater i sluttfasen. Alle kandidater skal få tilbud om sluttseminar, og erfaringene hittil tilsier at brorparten også takker ja. Fakultetet ønsker å øke bruken av sluttseminarer ytterligere, særlig for å redusere antall underkjenninger og mindre omarbeidelser. Enkelte enheter gjennomfører i tillegg sluttsamtale for å sikre trygghet i avslutningsfasen.

Fakultetet har også utformet retningslinjer for sluttseminar, og innenfor disse rammene står grunnenhetene ganske fritt til å bestemme form og innhold for sluttseminaret selv. Denne ordningen ser nå ut til å ha funnet sin form, og blir godt ivaretatt ved grunnenhetene. Det viser seg imidlertid at enkelte kandidater som nærmer seg innlevering lett vil vurdere sluttseminaret som en uforholdsmessig byrde, som de velger å prioritere bort. Ut ifra målsetningen om at flest mulig skal gjennomføre sluttseminar er dette noe fakultet vil se nærmere på.

Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet

Graden av nyskapende forskning

Ph.d.-kandidatene er svært viktige bidragsytere til fakultetets forskning. Doktorgradsarbeidene er avgjørende for gjennomføringen av prosjekter på tvers av fagmiljøene, og spiller også en viktig rolle i å opprettholde høyt aktivitetsnivå i fakultetets mange små forskningsmiljøer.

Strategiske vurderinger som gjøres ved ansettelse og opptak av kandidater

Åtte av fakultetets rekrutteringsstillinger er satt av til strategiske satsinger. Her følger fakultetet prioriteringer vedtatt av fakultetsstyret. Stillingene brukes systematisk til å støtte større forskningsinitiativer, f.eks. SFF og ERC. Øvrige rekrutteringsstillinger disponeres av grunnenhetene og følger lokale strategiske vurderinger. Enkelte enheter benytter strategiske stillinger til å støtte prosjektsøknader, mens andre fordeler i større grad på bakgrunn av fagmiljøenes behov. Ved AHKR legges det opp til at fordelingen av rekrutteringsstillinger forsøksvis skal knyttes direkte til forskergruppene.

Fakultetets systematiske kvalitetsarbeid

Ved Det humanistiske fakultet er det grunnenhetene som har den løpende oppfølgingen av kandidatene, og som sammen med fakultetet har et ansvar for å ivareta fakultetets kvalitetsarbeid innenfor rammene av UiBs ph.d.-forskrift, fakultetets ph.d.-program, og de felles retningslinjene som er bestemt av programstyret. Rutiner og ressursbruk vil derfor variere noe mellom enhetene, selv om fakultetets målsetning er at alle fakultetets kandidater skal behandles så likt som mulig.

Oppfølging av fremdriftsrapporter

Fakultetet har vært opptatt av å fremsnakke fremdriftsrapporteringen som en del av universitetets kvalitetssystem, og som en viktig kilde til kunnskap om kandidatens situasjon. Fakultetet har også oppfordret grunnenhetene til å bruke denne kunnskapen i aktiv oppfølging av kandidatene og deres progresjon. Det er særlig vektlagt at innrapporterte ønsker om oppfølgingssamtaler må følges opp systematisk.

Svarprosenten i fremdriftsrapporteringen for 2022 var høyere enn den har vært tidligere. Når det gjelder oppfølgingen så har grunnenheter egne rutiner for hvordan dette skal gjøres, basert på organisering og arbeidsfordeling lokalt på den enkelte enhet. Fakultetets inntrykk er at grunnenhetene har utviklet sine rutiner for å kunne ivareta den systematiske oppfølgingen på en bedre måte. Fakultetet ser også en tydeligere kopling mellom fremdriftsrapportering og medarbeidersamtale, og at informasjonen som kommer frem i fremdriftsrapportene i økende grad blir brukt til aktiv oppfølging av kandidatene.

Midtveisevaluering

Midtveisevaluering er et av de viktigste tiltakene i oppfølging av fakultetets kandidater. Målsetningen er å sikre progresjon, kvalitet i avhandlingen, og å oppdage eventuelle problemer og sette inn mulige tiltak før det er for sent.

Fakultetet har utarbeidet egne retningslinjer for midtveisevaluering som gir grunnenhetene noe frihet til lokal tilpassing når det gjelder omfang, med tanke på hvor mye tekst som skal leveres og hvem som skal delta. Alle enheter melder om at de har gjennomført midtveisevalueringer i 2022, men det er ikke tydelig i hvilken grad man lykkes i å gjennomføre midtveisevalueringene i henhold til opprinnelig tidsplan. Fakultetet vil legge vekt på at midtveisevalueringene må komme på et tidspunkt som fremmer gjennomføring.

I tillegg til midtveisevaluering opererer fakultetet med sluttseminar/mesterklasse som et virkemiddel i oppfølgingen av kandidatene mot slutten av avhandlingsarbeidet. Målsetningen er å forberede kandidaten på sluttvurdering av avhandlingen og disputas. Fakultetets ph.d.-program slår fast at dette skal være et tilbud til alle fakultetets kandidater, og at ansvaret for gjennomføringen ligger på den enkelte grunnenhet. Kandidatene bestemmer selv om dette er et tilbud de ønsker å ta imot, men for fakultetet er det en målsetning at så mange som mulig tar det i bruk.

Gjennomføring av medarbeider- og oppfølgingssamtaler

Det har ved tidligere anledninger vist seg at gjennomføringen av medarbeidersamtaler har vært mangelfull. Fakultetet har derfor ved gjentatte anledninger understreket ansvaret for og betydningen av god kandidatoppfølging. Alle enheter oppgir å ha gjennomført medarbeidersamtaler i 2022. Gjennomføringsgraden er uklar for noen av enhetene, men helhetsinntrykket er at grunnenhetene nå har tydeligere fokus på dette og jobber godt med å etablere ny praksis på området.

Når det gjelder oppfølgingssamtaler for kandidater med arbeidssted utenfor HF, er også dette tydelig formidlet fra fakultetets side, men ingen av enhetene omtaler dette eksplisitt i sine meldinger. Ved neste anledning vil fakultetet være tydeligere i formuleringen av sine spørsmål rundt gjennomføring av både medarbeidersamtaler og oppfølgingssamtaler.

Opplæringsdelen

Evaluerer av rammene og emneporteføljen

Fakultetet har rettet stor oppmerksomhet mot rammene for emneporteføljen i året som har gått. Programstyret har drøftet muligheten for å få opprettet flere emner i overførbare ferdigheter, som inngår i den obligatoriske delen av fakultetets opplæringsdel, og i forlengelse av denne diskusjonen er det varslet en gjennomgang av opplæringsdelen i sin helhet.

To institutter ønsker en styrking av tilbudet i forskningsetikk i forskerutdanningen. Tiltak for å styrke tilbudet i emneporteføljen vil bli drøftet i programstyret og med grunnenhetene. Fakultetet ser generelt et økende behov for forskningsetisk kompetanse, både hos veiledere og kandidater. Fakultetets forskningsutvalg har allerede hatt en drøftingssak om opprettning av en ny forskningsetisk komité, men en eventuell avgjørelse avventer opprettelsen av fakultetets redelighetsutvalg. Det legges også opp til et eget veilederforum om forskningsetikk i 2023.

Emneevalueringer

Det er i 2022 gjennomført egenevaluering av alle emnene som tilbys i den obligatoriske delen av opplæringsdelen. Dette er emner knyttet til overførbare ferdigheter, og vitenskapsteori og etikk.

Programevaluering:

Fakultetet har planlagt å gjennomføre programevaluering i 2024, og vil starte planleggingen denne høsten. Dette ble varslet til grunnenhetene i 2022 i forbindelse med etablering av et årshjul for forskerutdanningen.

Veilederopplæring på fakultetet

Fakultetet hadde i 2022 ikke noe tilbud om veilederopplæring på overordnet nivå, men har i 2023 etablert et nytt veilederforum med oppstart i april. Tema for første samling var gjennomføring i forskerutdanningen. Fakultetet har ikke lyktes med å operasjonalisere det digitale veiledningskurset som er utviklet ved av FIA, slik planen var. Dette vil være en prioritert oppgave.

Fra tidligere vet vi at flere enheter også gjennomfører interne veiledersamlinger med noe varierende frekvens, men at det er meldt om oppstartsproblemer etter koronapandemien. Fakultetet oppmuntrer sterkt til slike initiativ.

Karriereveiledning

Fakultetet ser et økende behov for karriererådgivning hos egne kandidater, og finner det paradoksalt at ph.d.-forskriften er innrettet mot en ren forskerutdanning samtidig med at vi forventes å forberede ph.d.-kandidatene på et arbeidsmarked der stadig flere må påregne seg en karriere utenfor academia. UiB Ferd karrieresenter for yngre forskere anses derfor som et kjærkomment tilbud, og vi ser med forventning frem mot det som karrieresenteret vil kunne tilby i tiden som kommer.

Til fakultetene

Referanse

2022/18529-MARIEI

Dato

12.12.2022

Ph.d.-utdanningsmeldingen 2022

Som en del av arbeidet med universitetets ph.d.-utdanningsmelding, ber vi om at det utarbeides meldinger for de syv fakultetsvise ph.d.-programmene. For lokal forankring av ph.d.-programmenes meldinger bør disse bli behandlet av de respektive programstyrene.

Ph.d.-utdanningsmeldingene bør ikke være lengre enn fire sider. Vi ber om at punktene nedenfor omtales:

- Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak som har blitt gjennomført.
- Opptak, gjennomføring, disputaser, underkjenninger, mindre omarbeiding og frafall – beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å forbedre disse parameterne. Kommenter særlig dersom det forekommer endringer i noen av parameterne. Hvis gjennomføringen har vært svakere enn ønskelig, ber vi om at dette kommenteres.
- Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet. Forhold som kan omtales:
 - o Strategiske vurderinger som gjøres ved ansettelse og opptak av kandidater
 - o Hvordan kandidatene utfyller allerede eksisterende forskningsfelt
 - o Graden av nyskapende forskning
- Fakultetenes systematiske kvalitetsarbeid. Forhold som kan omtales:
 - o Oppfølging av fremdriftsrapporter
 - o Midtveisevaluering
 - o Gjennomføring av medarbeider- eller oppfølgingssamtaler
 - o Opplæringsdelen:
 - Evaluering av rammene og emneporteføljen
 - Emneevalueringer
 - o Programevaluering:
 - Hvis det har blitt gjennomført en evaluering av ph.d.-programmet, omtal evalueringen og hva denne viste, inkludert en omtale av plan for oppfølging og eventuelle tiltak som er satt i gang.
 - Hvis ikke det har blitt gjennomført en evaluering, foreligger det en plan for når fakultetet skal gjennomføre en programevaluering?

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

Forsknings- og innovasjonsavdelingen
Telefon +4755584980
post@uib.no

Postadresse
University of Bergen,
Postbox 7800
NO-5020 BERGEN

Besøksadresse
Jekteviksbakken 31
Bergen

Saksbehandler
Marie Eide
55584963

- Veilederopplæring på fakultetet. Forhold som kan omtales:
 - Hvilke tilbud har fakultetet til veilederopplæring ut over program for universitetspedagogikk, og foreligger det planer om videreutvikling av et slikt tilbud?
 - Hvilke erfaringer har fakultetet med et eventuelt tilbud om veilederopplæring?

Meldingene danner et viktig grunnlag for kvalitetsarbeidet ved ph.d.-utdanningen ved UiB.

Frist for innlevering settes til **5. mai 2023**. Ph.d.-utdanningsmeldingen vil bli behandlet i UiB sitt forskningsutvalg før endelig behandling i universitetsstyre.

Vennlig hilsen

Benedicte Løseth
avdelingsdirektør

Marie Eide
seniorrådgiver

Kopi
Universitetsdirektørens kontor

Institutt for fremmedspråk
Institutt for filosofi og førstesemesterstudier
Senter for kvinne- og kjønnsforskning
Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier
Senter for vitenskapsteori
Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap

Referanse

2023/756-ELAK

Dato

23.01.2023

Bestillingsbrev - Ph.d.-utdanningsmeldingen HF 2022

Som del av arbeidet med fakultetets ph.d.-utdanningsmelding, ber vi om at det utarbeides egne meldinger for grunnenhetene.

Ph.d.-utdanningsmeldingen bør ikke være lengre enn fem sider. Vi ber om at punkter nedenfor omtales:

- Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak
- Opptak, gjennomstrømming, disputaser, underkjenninger, mindre omarbeidinger og frafall. Beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å forbedre disse parameterne. Kommenter særlig dersom det forekommer endringer i noen av parameterne. Hvis gjennomføringen har vært svakere enn ønskelig, ber vi om at dette kommenteres.
- Kandidatenes bidrag til forskning ved grunnenheten. Forhold som kan omtales:
 - Kandidatenes deltagelse i forskergrupper
 - Strategiske vurderinger som gjøres ved ansettelse og opptak av kandidater
 - Hvordan kandidatene utfyller allerede eksisterende forskningsfelt
 - Graden av nyskapende forskning
- Instituttets systematiske kvalitetsarbeid. Forhold som kan omtales:
 - Oppfølging av fremdriftsrapportene
 - Midtveisevaluering
 - Gjennomføring av medarbeidersamtaler eller oppfølgingssamtaler
 - Opplæringsdelen
 - Kvalitetssikring av den kandidatspesifikke delen av opplæringsdelen
 - Kandidatenes deltagelse i forskerskoler
 - Eventuelle emner og kurs for ph.d.-kandidater i regi av grunnenheten

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

- Hvordan sikres det at læringsutbytte og omfangsberegning (studiepoengtildeling) står i forhold til programbeskrivelsen læringsutbytte
- Hvordan sikres det at pliktarbeidet ikke får negativ betydning for kandidatens mulighet til å gjennomføre på normert tid

Grunnenhetenes frist for innlevering settes til **6. mars 2023**.

Videre saksgang

Grunnenhetenes meldinger inngår i grunnlaget for dialogmøter som er planlagt:

Fakultetets frist for ferdigstilling av utkast: 22. mars

Grunnenhetenes meldinger tematiseres på planlagte dialogmøter: uke 11 og 12

Utkastet behandles i programstyret for fakultetets ph.d.-utdanning: 29. mars

Fakultetet ferdigstiller meldingen på bakgrunn dialogmøtene og møtet i programstyret: april

Fakultetets frist for innlevering: 5. mai

Fakultetets melding legges frem til orientering i fakultetsstyret: 9. mai

Vennlig hilsen

Ole Thomassen Hjortland
prodekan

Inger Marie Hatløy
seksjonssjef

Ph.d.- utdanningsmeldingen 2022 ved Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap

Opptak, gjennomstrømming, innlevering og disputaser

Ved utgangen av 2022 var det 32 stipendiater innskrevet på programmet. 27 av disse var tilsatt i en stipendiatstilling ved AHKR eller en av instituttets samarbeidspartnere. I alt var 16 stipendiater ansatt i hjemler med grunnbevilgning og 6 stipendiater i prosjektstillinger. I tillegg har AHKR 5 eksterne stipendiater, ansatt hos en av samarbeidspartnerne.

I 2022 ble det ansatt tre stipendiater, alle prosjektfinansierte. Det har vært avholdt fire disputaser. Det ble også levert inn fire avhandlinger. En av disse hadde blitt anbefalt mindre omarbeider i 2021 og leverte dermed inn avhandlingen på nytt i 2022. I ett tilfelle ble komiterapporten til én avhandling avvist av fakultetet. Saken ble først avsluttet med godkjenning av avhandlingen i 2023. Instituttet har tatt lærdom av denne saken, og vil følge opp komitelederne tettere i tiden fremover.

Ingen av de fire innleverte avhandlingen i 2022 fullførte på normert tid. AHKR er bevisst om at flere stipendiater bruker lenger tid enn hva som er normert. Samtidig er det en positiv utvikling. Det er seks planlagte innleveringer i 2023, samtlige på normert tid eller noen få måneder på overtid. En av dem er allerede levert inn – til og med før normert tid.

Instituttet har innvilget flere søknader fra stipendiater som ønsker å forlenge sitt opptak på Ph.d.-programmet. Slike søknader blir behandlet fortløpende, og det blir lagt vekt på kandidatens arbeidsplan og uttalelser fra veilederne. Dette innebærer en forpliktende og tidsavgrenset forlengelse av Ph.d.-avtalen. AHKR opplever at ordningen fungerer godt.

Enkelte ansettelsesprosesser er særlig utfordrende, fordi mange av søkerne har bakgrunn i andre utdanningssystemer enn de europeiske. Det er utfordrende å få tilstrekkelig dokumentasjon, i tillegg er ikke nødvendigvis utdanningene helt sammenlignbare med de norske gradene. Dette gjør at tilsettingsprosessen kan strekke ut i tid. Det er problematisk, fordi godt kvalifiserte søkere kan få tilbud fra andre universiteter før vår saksbehandling er avsluttet. Det er særlig problematisk for tidsavgrensede, eksternfinansierte prosjekter. For slike prosjektene får det konsekvenser for fremdriften. Det er derfor fortsatt behov for å styrke kompetansen og kapasiteter både på institutt- og fakultetsnivå for å kunne korte ned saksbehandlingstiden.

Kandidatenes bidrag til forskningen ved instituttet

AHKR har som hovedmål å utdanne høyt kvalifiserte forskere i instituttets fire fag, nedfelt i instituttets strategiske plan for 2018–2022. Ph.d.-stipendiatene står for en viktig del av den nyskapende og oppdaterte forskningen ved instituttet. Det gjør de delvis ved at de bringer inn nye perspektiver i forskningen sin, og delvis ved at de har anledning til å fordype seg i ny empiri. AHKR har tre typer stipendiater; de som besitter åpne stipendiathjemler, de prosjektansatte og eksterne stipendiater som har ansettelse andre steder. De to første gruppene bidrar mest i den daglige virksomheten ved instituttet, mens den siste gruppen har kontor og sin daglige arbeidsplass ved henholdsvis Universitetsmuseet, Chr. Michelsens institutt og Forsvarets høgskole. Disse institusjonene er viktige samarbeidspartnere for AHKR, og stipendiatene bidrar til at det pågår et løpende institusjonelt samarbeid.

Instituttets forskergrupper er viktige fora for stipendiatenes faglige utvikling, og alle stipendiater får tilbud om å være med i minst én forskergruppe. Men en av erfaringene fra

pandemiårene var at forskergruppeinstitusjonen ikke lenger fungerte tilfredsstillende. Derfor tok instituttet initiativ til å fornye forskergruppeinstitusjonen. Rammene for forskergruppene ble justert, og det ble arbeidet aktivt for å danne virksomme forskergrupper gjennom høsten 2022. Fra og med januar 2023 har instituttet 11 virksomme forskergrupper. Stipendiatene er aktive i disse. En av dem er til og med initiert og drevet av stipendiater. Denne stipendiatdrevne forskergruppen har jevnlig arbeidsmøter med vekt på metodiske spørsmål knyttet til samtidsforskning i vid forstand.

Oppfølging av stipendiatene

2020 og 2021 var preget av koronanedstengningene. Pandemien påvirket prosjektene til enkelte av kandidater betydelig, når det gjaldt datainnsamling, feltarbeidsopphold, arkiv- og bibliotekarbeid, men også oppbygging av og medvirkning i internasjonale nettverk. I 2022 har stipendiatene kunnet gjennomføre nødvendige reiser for å samle og skape sitt materiale. Likevel har pandemien hatt følgeeffekter som i 2022 i første rekke har konsekvenser for materialtilfanget til stipendiatene. I en del tilfeller bygger avhandlingene på et annet kildetilfang enn det ellers ville ha gjort. Dette har vært drøftet i midtveisevalueringer og medarbeidersamtaler, og det er gjenstand for kontinuerlig oppfølging fra veiledernes side.

To av de viktigste tiltakene er midtveisevaluering og sluttseminarer. I løpet av 2022 ble det avholdt 11 midtveisevalueringer. Det er også gjennomført 3 sluttseminarer. Forskningskoordinator og instituttleder har gjennomført medarbeidersamtaler med 22 ph.d.-stipendiater i perioden desember 2022 til februar 2023. Disse samtalene har også fungert som oppfølging av framdriftsrapportene fra høsten 2022. Forskningskoordinator har også hatt samtaler og epostkontakt med stipendiater som trengte ekstra oppfølging. Veilederforhold er blitt fulgt opp både i samtaler med stipendiater og veiledere.

Høsten 2022 arrangerte instituttet et stipendiattreff der både forskningskoordinator og forskerutdanningskonsulent var til stede. Mulighetene for bedre oppfølging av stipendiatene gjennom instituttvis Ph.d.-seminarer ble grundig drøftet. I tillegg ble spørsmål om pliktarbeid tatt opp, og særlig planlegging av pliktarbeid, endringer i planer og rammevilkår og behov for klarhet i vilkårene for pliktarbeidet.

Midtveisevalueringene blir tillagt stor betydning for å bedre gjennomstrømmingen. Målet er at evalueringsmøtet skal være til hjelp for stipendiaten og dens fremdrift. Stipendiatene blir bedt om å levere utkast til to kapitler eller artikler til evalueringsmøtet. I tillegg leverer både stipendiat og veiledere en rapport som gir en oversikt over progresjonen i løpet av stipendperiodens første halvdel. Instituttleder og forskningskoordinator har hittil avholdt møtet med forskerutdanningskonsulent som sekretær. Fra og med januar 2022 har AHR innført en ordning med en UiB-intern fagperson som ekspertleser av stipendiatens tekster. Ekspertleserens lesning og diskusjon med stipendiaten er viet 30–45 minutter av evalueringsmøte, og danner grunnlaget for diskusjonen om hvilke eventuelle justeringer eller tiltak som bør settes i verk for å sikre eller bedre fremdriften. Instituttleder og forskningskoordinators fremste oppgave er dermed å vurdere fremdriften i prosjektet, både med tanke på avhandlingsarbeid, utdanningsdelen og pliktarbeid, samt eventuelle andre faglige gjøremål stipendiaten har påtatt seg. Etter evalueringsmøtet får alle stipendiater et tilbud om et møte på tomannshånd med forskningskoordinator for å debriefe evalueringsmøtet. I 2022 takket alle stipendiater ja til et slikt møte. Det varierte i varighet fra 10 til 30 minutter.

Oppstartmøtene er viktige hjelpemidler for at ph.d.-kandidater skal kunne få etablert en arbeidshverdag så fort som mulig. Målet med disse møtene er å ønske de nyansatte

stipendiatene velkomne og å gi dem relevant informasjon knyttet til oppstart og ansettelsesforholdet generelt, samt opplysninger om praktisk-administrative forhold. Betydningen av et velbalansert utdanningsløp blir vektlagt, samtidig blir viktigheten av undervisnings- og opplæringsdelen for kandidatenes akademiske utvikling tydeliggjort.

I samtaler med stipendiater er det blitt klart at velkomstprosedyrene må styrkes ytterligere. Det er mye informasjon å ta inn på velkomstmøtet, og en del av informasjonen bør være lettere tilgjengelig i skriftlig form. I 2022 har ledergruppen brukt tid på å utarbeide en liste med «ofte stilte spørsmål og svar». Spørsmålene er formulert av stipendiatgruppen. Denne listen vil bli lagt i en eget Team-kanal for stipendiater våren 2023, og fra 2023 blir den også distribuert på oppstartsmøter. For de stipendiatene som har pliktarbeid blir det fra og med januar 2023 avholdt et ekstra møte om rammene for pliktarbeidet i forkant av at planen for pliktarbeidet settes opp.

I 2022 er det blitt arbeidet med å etablere en egen seminarrekke for stipendiatene på instituttet. Dette er en seminarrekke der stipendiatene forventes å legge fram tekst, og alle instituttets faglige ansatte er invitert til å delta. Serien starter opp februar 2023.

Strategiske vurderinger ved ansettelse og opptak

I 2022 er det utlyst stipender i eksternfinansierte prosjekter, samt fire åpne hjemler. I tilsettingsprosessen blir det lagt vekt på at forskingen skal være nyskapende, men vel så viktig er den gjennomførbar. For det første at prosjektet er dimensjonert og planlagt slik at det kan gjennomføres innenfor normert tid. For det andre at det finnes veilederkompetanse i feltet og tematikken staben. Det etterstrebes også at alle stipendiatene skal ha én eller to biveiledere, enten internt på AHKR og UiB, eller eksternt.

Ph.d.-programmets opplæringsdel

AHKR følger opp kandidatenes utdanningsløp og registrerer aktiviteter i opplæringsdelen i henhold til ph.d.-programmets krav. I anledning midtveisevalueringer blir kandidater også bedt om å lage en oversikt over gjennomførte aktiviteter, og opplæringsdelen blir fulgt opp i etterkant.

Stipendiatene etterlyser et bredere tilbud innenfor de obligatoriske studiepoengene. Dette har kommet både frem i medarbeidersamtaler, som annen løpende dialog mellom instituttledelse og stipendiater. Det er særlig et tilbud om universitetspedagogikk som etterspørres. Instituttet støtter stipendiatenes innspill. I tillegg er en av tilbakemeldingene både fra stipendiater og instituttets forskingsutvalg en styrking av etikk-komponenten i utdanningen. Stipendiatene ved AHKR møter ulike etiske utfordringer avhengig av kildemateriale og metode – det er et stort spenn fra arkivmateriale, deltagende observasjon og intervju til arkeologiske utgravninger. I tillegg møter stipendiatene etiske utfordringer knyttet til å forske i mer eller mindre kontroversielle temaer. Disse ulike etiske utfordringene er per i dag ikke tilstrekkelig behandlet i forskerutdanningen.

Et annet problem stipendiatene melder tilbake om er behandlingstid for godkjenning av studiepoengene. Dette kunne gjerne skjedd raskere.

AHKR etterstreber en mest mulig rettferdig praksis for omfangsberegning av de frie studiepoengene. I vurderingen av læringsutbyttet for de kandidatspesifikke studiepoengene mener AHKR at vi bør legge vekt på ph.d.-stipendiatenes og veilederens egne vurderinger av læringsutbyttet. I de tilfeller der det har hersket tvil, har stipendiaten fått mulighet til å

beskrive det den mener er aktivitetens læringsutbytte. Denne artikuleringprosessen er en viktig bevisstgjøringsprosess om egen læring og egen kompetanse.

Tiltak for at pliktarbeidet ikke skal få negative konsekvenser

Instituttet arrangerer egne pliktarbeidsmøter med de stipendiatene som har arbeidsplikt. Der blir det lagt fram en plan for undervisning og forskningsadministrasjon tilpasset hver kandidat. Stipendiater med pliktarbeid får også tildelt en undervisningsmentor, som skal gi råd og veiledning i planlegging og gjennomføring av undervisningen.

Det blir lagt vekt på at pliktarbeidet skal gagne stipendiatens faglige utvikling. Stipendiatenes undervisningsplikt blir satt sammen slik at den bygger på den faglige kompetansen stipendiaten besitter eller ønsker å utvikle. Så sant det er mulig, får stipendiaten tilbud om å utvikle egne temaer innenfor rammen av skellemner. Videre etterstrebes det en plan der stipendiatens undervisning skal kunne gjentas to til tre ganger.

Den forskningsadministrative arbeidsplikten utgjøres dels av oppgaver som løfter CVen til stipendiaten, og dels av oppgaver stipendiaten foretrekker å arbeide med. Eksempler kan være administrering av seminarer, workshops og konferanser, utarbeiding av nettsider og formidlingsoppdrag.

Instituttet anbefaler at pliktarbeidet blir planlagt på en måte som frigjør sammenhengende tid til avhandlingsarbeid de siste semestrene i stipendiatperioden. AHKR har lyktes med å skjerme det siste året.

Deltagelse i forskerskoler

Instituttet er medlem av følgende forskerskoler som ledes av andre universiteter: Dialogues with the Past – Nordic Graduate School in Archaeology (UiO), The Norwegian Research School in History (UiO), The Norwegian Research School for Environmental Humanities (UiS). Siden 2016 er AHKR dessuten en av samarbeidspartnere i den internasjonale forskerskolen Religion, Values and Society (RVS). Noen av instituttets kandidater har biveiledere fra utenlandske universiteter og får også på den måten tilgang til et større internasjonalt nettverk.

Ph.d.-utdanningsmelding — Institutt for filosofi og førstesemesterstudier 2022

Ph.d.-utdanningsmeldingen til Institutt for filosofi og førstesemesterstudier har tatt utgangspunkt i bestillingen fra fakultetet av 23.1.2023 (2023/756), men de ulike punktene omtales i tråd med hvor relevante de er for vår del av ph.d.-utdanningen. Instituttet er også i ferd med å utarbeide ny instituttstrategi, som vil inkludere en egen strategi for ph.d.-utdanningen.

Gjennomstrømming

Ved utgangen av 2022 hadde instituttet 9 kandidater i ph.d.-programmet. Tre av stipendiatene deltar i NFR-finansierte prosjekt. Vi hadde én disputas i 2022. Dette lave tallet skyldes for det meste naturlig variasjon. Derimot ser instituttet ut til å kunne få 3-4 disputaser i 2023, som betyr at stipendiatgruppen nå går gjennom et generasjonsskifte. I det store og hele gjelder det fortsatt at ph.d.-utdanningen på instituttet fungerer svært godt.

Slik instituttet ser det er det ingen *systematiske* problemer med gjennomstrømming, underkjenning og frafall blant stipendiatene på FoF. Tradisjonelt har nesten alle stipendiatene levert på tilnærmet normert tid, og vi har omtrent ikke hatt underkjenninger. I 2022 fikk vi derimot én underkjenning. I lys av denne erfaringen utarbeides nå en mer formalisert og detaljert rutine for sluttfasen rundt innlevering av avhandling ved instituttet. Denne prosedyren vil etter planen tre i kraft høsten 2023. Vi har også hatt ett frafall, ved at en kandidat er skrevet ut av programmet på grunn av manglende progresjon.

Når det gjelder progresjon, bør det generelt også bemerkes at det ennå er for tidlig å si sikkert hvilke eller hvor store virkningene av koronapandemien vil bli for ph.d.-studentene. Som for samfunnet ellers er det å anta at den lange perioden med nedstenginger, isolasjon, endringer av planer og påvirkning av privatliv har svært forskjellig effekt på individnivå.

Kandidatenes bidrag til forskning ved grunnenheten

Våre etablerte kandidater er alle integrert i sine forskergrupper. Dette er av betydning for instituttets forskningsaktivitet sett under ett. At ph.d.-kandidatene er aktive medlemmer i forskningsgrupper, er en sentral del både av forskningssatsingen til instituttet generelt, og av våre prioriteringer for ph.d.-utdanningen spesielt. I spørreundersøkelsen som vi gjennomførte for to år siden, rapporterte også kandidatene at forskningsgruppene er en sentral arena for faglig utveksling og inkludering.

Vektleggingen av faglig miljø viser seg også i de strategiske vurderingene som instituttet gjør ved rekruttering. Det er instituttet sin strategi at stipendiatstillinger enten blir utlyst på prosjekt eller skal passe inn i en av de aktive, etablerte forskningsgruppene på instituttet. Dette er også i tråd med handlingsplanen for ph.d.-utdanningen som har formulert det å «styrke forskergruppenes rolle i veiledningen» som et middel til å nå målet om at «UiB skal

styrke fagmiljøenes rolle i utviklingen og gjennomføringen av kandidatenes ph.d.-prosjekter». De gangene det har vært problem med progresjonen til kandidater på programmet, har det gjerne vært når de ikke er godt nok integrert i aktive grupper. Selv om ph.d.-kandidatenes bidrag i dag fungerer tilfredsstillende ved FOF, vurderes det om man over tid i større grad bør følge opp denne siden ved forskningsgruppens aktiviteter gjennom mer rutinepreget (men ikke for ressurskrevende) rapportering fra forskningsgruppelederne.

Når det gjelder ph.d.-studenter, bør det bemerkes at det er rimelig å anse forskningsgruppens bidrag til studentens progresjon som minst like viktig som studentens bidrag til forskningsgruppens progresjon/publisering. Aktiv deltagelse i forskningsgrupper er likevel viktig ikke bare for ph.d.-kandidatene selv, men også for forskningsgruppene, siden de fleste av kandidatene også leverer viktige forskningsbidrag. Enkelte av kandidatene har til og med vært blant dem som publiserer mest på instituttet, og kan slik sies å levere «nyskapende forskning».

Det som instituttet helt klart kan bli bedre på, er å følge opp kandidatene med karriererådgiving, siden de fleste av dem ønsker å fortsette med forskning, men møter et svært hardt arbeidsmarked når de er ferdige. Dette er noe vi nevnte også i fjorårets ph.d.-utdanningsmelding, men det er ikke noe vi har iverksatt enda, mest fordi det ikke er klart hvor omfattende endringer det vil ha for ph.d.-utdanningen å tilpasse den mer til arbeidsmarkedet. Her ser vi frem til hva *UiB Ferd karrieresenter for yngre forskere* kan bidra med.

Instituttets systematiske kvalitetsarbeid

Midtveisevalueringer og sluttseminar blir utført i tråd med fakultetets detaljerte retningslinjer, med bruk av interne eller eksterne fageksperter som kommentatorer. Midtveisevalueringene er entydig innrettet mot å avdekke utfordringer i ph.d.-kandidatens progresjon og i så fall finne praktiske løsninger som er gode med tanke på ph.d.-kandidatens videre løp og levering. Dette skal gjøres på en måte som sikrer at både løsninger, ansvarsfordeling og tidsfrister er avklart før møtet er over, og at disse formelt godkjennes i referatet i etterkant. I ph.d.-opplegget slik det nå fungerer, er midtveisevalueringene et svært viktig tiltak for å sikre gode ph.d.-løp. Instituttet gjennomfører også sluttseminarer for de fleste av kandidatene. Også dette tiltaket har mer eller mindre funnet sin form, og fungerer godt som en nyttig sjekk og perspektiv utenfra i ph.d.-kandidatens innsjutt for de som velger å benytte seg av tilbudet. Selv om sluttseminaret formelt sett er et tilbud, er dette noe vi ønsker at alle skal benytte seg av.

Oppfølging av fremdriftsrapportene følger en rutine der instituttleder og ph.d.-koordinator (forskningsleder) sammen går gjennom rapportene fra ph.d.-studenter og fra deres hovedveiledere, blir enige om hvilke kandidater som bør følges opp også fra ledelsen, og i så fall hvordan. Eventuelle oppfølginger kan ta form av en omforent oppdatert fremdriftsplan fasilitert av ledelsen, eller medarbeidersamtale med instituttleder. Alle stipendiatene har medarbeidersamtale med instituttleder årlig, og dette er en viktig arena for oppfølging av fremdrift. I enkelttilfeller der spesiell oppfølging er på sin plass, gjøres dette fortløpende. Dette inkluderer ekstra møter for å komme frem til konstruktive arbeids- eller oppfølgingsplaner i de relevante tilfellene. Det er på et generelt plan også på sin plass å

påpeke at det selvsagt er grenser for hva som kan regnes som rimelig oppfølging, ettersom ph.d.-rollen og -oppgavene bare utgjør én side ved disse personenes liv.

Ingen av kandidatene er med i ordinære forskerskoler, men noen av dem deltar i *The European Ph.D. Network in Philosophy*, som FoF organiserer sammen med seks internasjonale universitet. Et tiltak som bør nevnes i denne forbindelse, er instituttets ph.d.-seminar. Dette er et forum kun for ph.d.-kandidatene, arrangert av ph.d.-koordinator, der hvert møte er viet til diskusjon av et utkast fra en av ph.d.-kandidatene. Utkastet er normalt fra avhandlingsarbeidet. Alle har lest teksten på forhånd, en medkandidat har påtatt seg oppgaven å tjene som førstekommentator, og ph.d.-koordinator sørger for å inkludere en runde rundt bordet slik at alle får presentert minst ett poeng. Ph.d.-seminaret fungerer som en samlende faktor i et opplegg der de fleste slike aktiviteter ellers er sentrert rundt forskningsgruppene. Blant fordelene er at ph.d.-kandidatene får et innblikk i hverandres forskningsfelt og samtidig får en anledning til å bli kjent med hverandre. Et slikt ph.d.-seminar er selvsagt ikke ment å erstatte mer spesialiserte fora, fordi den faglige spesialiseringen i filosofi gjør at kandidater med prosjekter innen forskjellige filosofiske underdisipliner som regel ikke kan tilføre mye nytt av rent faglig art. Men nettopp derfor tjener ph.d.-seminaret til å bevisstgjøre kandidatene om utfordringer som angår formidling på tvers av spesialisering – klarhet, argumentasjon, språklig stil, valg som angår presentasjon av bakgrunn osv.

For de stipendiatene som har pliktarbeid i stillingene sine, består pliktarbeidet delvis av undervisning på exphil, om enn det også blir lagt inn undervisning på fagstudiet i filosofi, slik at de får noe erfaring med undervisning på høyere nivå. At pliktarbeidet er knyttet til exphil er svært gunstig både for instituttet og for kandidatene selv. De fleste kandidatene ønsker en akademisk karriere innen filosofi, men det er et faktum at en stor del av de stillingene de realistisk kan konkurrere om i Norge er innenfor exphil, med krav om undervisningserfaring fra exphil. Gitt instituttets gode resultater når det gjelder gjennomføring er det heller ingenting som tyder på at pliktarbeidet er en hemske for fremdriften. Snarere tror vi at det kan bidra til integrering i fagmiljøet, siden undervisning ofte er organisert gjennom samarbeid i lag.

Publisering og forskningsetikk

Til sist vil vi trekke frem to temaer som det er grunn til å belyse spesielt, nemlig publisering og forskningsetikk – ikke fordi FOF har støtt på problemer i forbindelse med noen av dem, men fordi begge er helt sentrale for forskningsutdanning:

- *Publisering.* Dette er et tema som ph.d.-kandidatene har uttrykt ønske om ytterligere oppfølging på, i tillegg til det de får gjennom veiledning, forskningsgrupper og sitt daglige arbeid. Publisering er en vesentlig del av forskningsaktiviteten og en nødvendig forutsetning for å etablere seg som forsker. Publisering er også et tema der forskjeller mellom filosofiske fagtradisjoner ikke utelukker reell nytte av felles tiltak, selv om disse forskjellene er noe man må være bevisst. Våren 2023 tester FOF gjennomføringen av et miniseminar i publisering for ph.d.-kandidatene. Instituttet vil basere seg på erfaringer fra dette tiltaket i vurdering av videre oppfølging i årene fremover.

- *Forskningsetikk.* Dette er et tema enhver ph.d.-kandidat bør ha noe kompetanse i. Selv om enkelte av de tradisjonelle forskningsetiske utfordringene som angår konfidensialitet og personvern ikke er sentrale for de fleste av FOF sine ph.d.-prosjekter, er andre forskningsetiske temaer selvsagt relevante; det fins åpenbart også andre grunner til at personer med en ph.d.-grad bør ha kjennskap til forskningsetikk, f.eks. med tanke på fremtidige roller og funksjoner som de kan forventes å inneha, uavhengig av tema for avhandlingen. Ph.d.-koordinator (som i en årrekke har arbeidet med forskningsetikk på nasjonalt og internasjonalt nivå) tar derfor våren 2023 initiativ til et miniseminar i forskningsetikk for ph.d.-kandidatene i filosofi. Instituttet vil basere seg på erfaringer fra dette testopplegget i vurdering av tiltak i årene fremover. Dette vil selvsagt skje på en måte som er koordinert med rapporterte, kommende tiltak fra fakultetet.

Steinar Bøyum

Instituttleder, Institutt for filosofi og førstesemesterstudier

Ph.d.-utdanningsmeldingen 2022

Institutt for fremmedspråk, UiB

Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak

Ph.d.-utdanningsmelding fra IF for 2021 hadde ingen spesifikke områder å følge opp. Forskningskoordinator og forskerutdanningskonsulent har fokusert på tiltakene beskrevet nedenfor.

Opptak og gjennomføring

I 2022 har vi tatt opp seks stipendiater til stillinger med intern finansiering. Én stipendiat er tatt opp på programmet med ekstern finansiering. Seks av stipendiatene startet samtidig i august-september. En av stipendiatene startet ved nyttår 2023 på grunn av behandlingstid for visum. Vi ser mange fordeler med felles oppstart. Stipendiatene får et faglig fellesskap og mulighet til å ta obligatoriske studiepoeng samtidig. Flere fagmiljø får undervisningsressurser og større vitalitet. Fra et administrativt perspektiv er det en fordel å samkjøre prosesser og introduksjonsprogram. Vi håper at en form for kulltilhørighet kan gi god gjennomstrømming og faglig-sosial trivsel.

To stipendiater fra IF har fått ph.d.-graden i 2022. Vi har arrangert to ordinære disputaser. Den ene disputasen ble underkjent. Etter disputas for andre gang, ble disputasen godkjent.

Vi har hatt én underkjenning der komiteen ikke godkjente avhandlingen i sin nåværende form, og anbefalte ny innlevering. Av de andre to innleverte avhandlingene som ikke er forsvart i disputas ennå, er den ene avhandlingen godkjent, og den andre er fortsatt under evaluering. Den ene av disse ble levert før normert tid, den andre var etter normert tid. Vi har ikke hatt noen anbefalinger om mindre omarbeiding. IF har ikke registrert noe frafall i 2022.

Alt i alt har IF disponert 12 av 12 rekrutteringstillinger (årsverk).

Tiltak for bedre gjennomstrømming

IF er i gang med å avklare status for alle stipendiater på overtid. Vi tar kontakt med hver enkelt stipendiat og kaller inn et møte med forskerutdanningskonsulent og forskningskoordinator, hvor vi ber dem om å søke om forlengelse, diskuterer planen videre og viser at IF støtter dem i deres arbeid. Å formelt søke om forlengelse har ikke blitt håndhevet strengt ved IF de siste årene, men vi ønsker å komme i mål med en oppdatert stipendiatoversikt. I behandlingen av søknadene vil vi legge vekt på

veiledningsressurser og om fremdriftsplanen er gjennomførbar. Vi skal følge opp alle disse kandidatene når denne 6-måneders forlengelsesperioden går ut.

Instituttet holder jevnlig kontakt med stipendiatene som nylig har passert sin sluttdato. Ikke-aktive stipendiat som selv tar kontakt, får støtte fra instituttet i form av tilbud om midlertidig lån av kontor når dette er mulig, i tillegg til møter med instituttledelse og forskerutdanningskonsulent. I 2022 hadde vi én ikke-aktiv stipendiat som kom til instituttet for et intensivt skriveopphold i en måned.

Etter en overgangsperiode mellom ulike forskerutdanningskonsulenter og forskningskoordinatorer, tok vi i 2022 opp igjen sluttsamtalen for stipendiat som er 5-6 måneder før sin sluttdato. I dette møtet får stipendiaten praktisk informasjon om innlevering, prøveforelesning og disputas. Vi ønsker også å avklare om stipendiaten ønsker mesterklasse, hvis dette ikke er avtalt på et tidligere tidspunkt.

Alle aktive stipendiat var invitert til en medarbeidersamtale med forskningskoordinator i mai-juni 2022. 100 % ble gjennomført. Planen er at alle aktive stipendiat skal få en medarbeidersamtale i mai-juni hvert år.

Vi har opprettet to nye IF-tradisjoner i 2022 for å styrke det faglig-sosiale felleskapet for stipendiatene. Den første er at alle stipendiat blir direkte oppfordret av instituttledelsen til å bli med på alle ph.d.-prøveforelesninger og disputaser ved IF. Etter prøveforelesningen blir de invitert på et uformelt treff av forskningskoordinatoren til Ad Fontes, for å snakke om forelesningen og disputasprosessen. Den andre nyetablerte ordningen er at hele instituttet blir invitert til en liten mottakelse etter overstått disputas, med kake og kaffe spandert av instituttet. Begge disse aktivitetene har blitt godt mottatt av stipendiatene, som mener det skaper en god fellesskapsfølelse, i tillegg til at de blir bedre kjent med prøveforelesning og disputas som sjangre, i forkant av deres egen.

Stipendiatene blir sterkt oppfordret til å bruke de lokale UiB-forskerskolene aktivt. De fleste stipendiatene som startet høsten 2022 har presentert sitt prosjekt på ulike møter i forskerskolene. Instituttledelsen ønsker at stipendiatene benytter seg av alle mulighetene for å få tilbakemelding på tekstutkast og prosjektskisse, ikke bare ved å bruke de formelle arenaene i programmet, slik som midtveisevaluering og sluttseminar.

Forskningskoordinator forbereder et gjennomstrømmings- og suksessprosjekt ved IF våren 2023. Først blir kandidatenes erfaringer og behov i forbindelse med framdrift med skriving og levering kartlagt ved å sende ut spørreundersøkelser til både nåværende og nylige disputerte stipendiat. Spørreundersøkelsene skal også sendes til veiledere. I samarbeid med FFU ved IF skal vi lage et nytt rammeverk på instituttnivå med forslag til tiltak som kan hjelpe kandidater til å skrive ferdig avhandlingen, og levere og fullføre disputasen med suksess.

Kandidatenes bidrag til forskning ved grunnenheten

Stipendiatene bidrar til forskning og forskningsaktiviteter ved IF, ikke bare ved å forske og skrive en avhandling. Alle er knyttet til en forskergruppe og deltar i disse på ulike måter. Mange kandidater bidrar ved å publisere vitenskapelige artikler, enten som en del av en artikkelbasert avhandling, eller ved siden av en monografiavhandling. Flere formidler sin forskning til et bredere publikum. To stipendiater er en del av større prosjekter, et TMS-prosjekt og et Forskerprosjekt for unge talenter (NFR), og bidrar med forskning i disse.

Instituttets systematiske kvalitetsarbeid

Oppfølging av fremdriftsrapportene

Forskningskoordinator og forskerutdanningskonsulenten har gått gjennom alle fremdriftsrapportene som ble levert høsten 2022. Vi har gjennomført oppfølgingsmøter med de stipendiatene som har bedt om det i sin rapportering. Vi har sendt en individuell tilbakemelding til hver enkelt kandidat. Vi har også invitert kandidater på overtid til individuelle oppfølgingsmøter, der vi har diskutert framdriftsplanen de har levert, bedt dem søke om forlengelse og kartlagt om det er noe instituttet kan bidra med for å støtte stipendiaten fram mot innlevering. Dette arbeidet vil pågå utover våren 2023.

Midtveisevaluering har blitt gjennomført med én kandidat, i henhold til retningslinjene. Vi har også oppdatert de interne retningslinjene våre for gjennomføring av midtveisevalueringer, siden instituttledelsen er ny.

Opplæringsdelen

Kvalitetssikring av den kandidatspesifikke delen av opplæringsdelen

IF følger HFs retningslinjer for kvalitetssikring av opplæringsdelen.

Kandidatenes deltagelse i forskerskoler

De fleste stipendiatene deltar i forskerskolen for språkvitenskap og filologi eller forskerskolen for litteratur, kultur og estetikk ved UiB. Vi har også stipendiater som deltar i Vestlandets forskerskole for pedagogikk- og utdanningsforskning (WNGER II) og The Norwegian Researcher School in Environmental Humanities (NoRS-EH). Flere stipendiater som tilhører forskerskolene ved HF har uttrykt at de savner et nasjonalt forskerskolenettverk.

Hvordan sikres det at læringsutbytte og omfangsberegning (studiepoengtildeling) står i forhold til programbeskrivelsens læringsutbytte

Dersom antallet studiepoeng veileder har foreslått avviker fra normalen, ber vi om begrunnelse for antallet studiepoeng veileder har foreslått.

Hvordan sikres det at pliktarbeidet ikke får negativ betydning for kandidatens mulighet til å gjennomføre på normert tid

Etter at et utkast til pliktarbeidsplanen er skrevet av kandidaten, veileder, og fagkoordinator, kvalitetssikrer forskningskoordinatoren det. Deretter blir planen diskutert og ferdigstilt i et møte med administrasjonssjef, forskerutdanningskonsulent, fagkoordinator, hovedveileder og kandidaten. Administrasjonssjef og forskerutdanningskonsulent skal sikre at fagmiljøene ikke overbruker kandidatens kapasitet, og at kandidatens ønsker om faglig utvikling er balansert mot fagmiljøets behov. Planen lagres sentralt ved IF. Ved slutten av hvert vårsemester bes kandidatene å sende inn en oppdatert plan med reelle tall fra siste året. Da blir disse oppdaterte planene med til medarbeidersamtalen, hvor forskningskoordinator kan snakke med kandidaten om pliktarbeid og sikre at disse timene ikke får negativ betydning for kandidatens mulighet til å gjennomføre på normert tid. Planen kan justeres årlig ved behov.

Laura Saetveit Miles
forskningskoordinator

Marit Skaatan
forskerutdanningskonsulent

Ph.d.-utdanningsmelding 2022

Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier (LLE)

1. Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding

Ph.d.-utdanningsmeldingen 2021 nevner planer om et veilederforum ved instituttet. Tiltaket er forankret i instituttets strategiplan, vedtatt høsten 2021, og skulle bli knyttet opp mot oppstart av ni nye stipendiater som skulle begynne i 2022. Grunnet utskiftning i personale med ny forskerutdanningskoordinator fra april 2022 og beskjed om planer på ett sentralt organisert veilederforum ved fakultetet, dertil nyansettelse av stipendiater sent på året, ble instituttets satsning utsatt. Instituttet er oppmerksom på den store betydningen god veiledning har for gjennomføring av ph.d.-avhandlinger, og vil derfor satse videre på å utarbeide støtteapparatet for ph.d.-veiledere i tråd med fakultetets initiativer rundt dette tema.

Medarbeidersamtaler ble også i 2022 prioritert og alle ph.d. kandidater har nå fått tilbud om minst en samtale med forskningskoordinator. Noen stipendiater som er sent i løpet, har ikke ønsket samtale eller ikke møtt på avtalt tid, og vi har ikke insistert på å gjennomføre samtaler i disse tilfellene.

2. Opptak, innleveringer, disputaser og underkjenninger

2.1. Opptak

Instituttet vedtok å ansette åtte av ni nye ph.d.-stillinger (institutthjemler). To begynte i løpet av august, to hadde oppstart i september og tre begynte stillingen sin i november 2022. Én kandidat starter i mai 2023, pga foreldrepermisjon.

Videre lyste vi ut to ph.d.-stillinger for SFF-initiativer i digital kultur (Digital Narratives) og kunsthistorie (Visions of the Arctic). På grunn av lang bearbeidingstid blir disse to stipendiater ikke ansatt før 2023.

I tillegg har vi også tatt opp to eksterntfinansierte kandidater på ph.d.-programmet.

2.2. Innleveringer, godkjenninger og underkjenninger, og disputaser

I løpet av 2022 har instituttet fått seks innleveringer av ph.d.-avhandlinger: to av dem ble levert i normert tid; to av dem innen to måneder etter normert tid; én av dem var andregangsinnlevering; én av avhandlingene ble innlevert rundt ett år før kandidatens kontraktslutt.

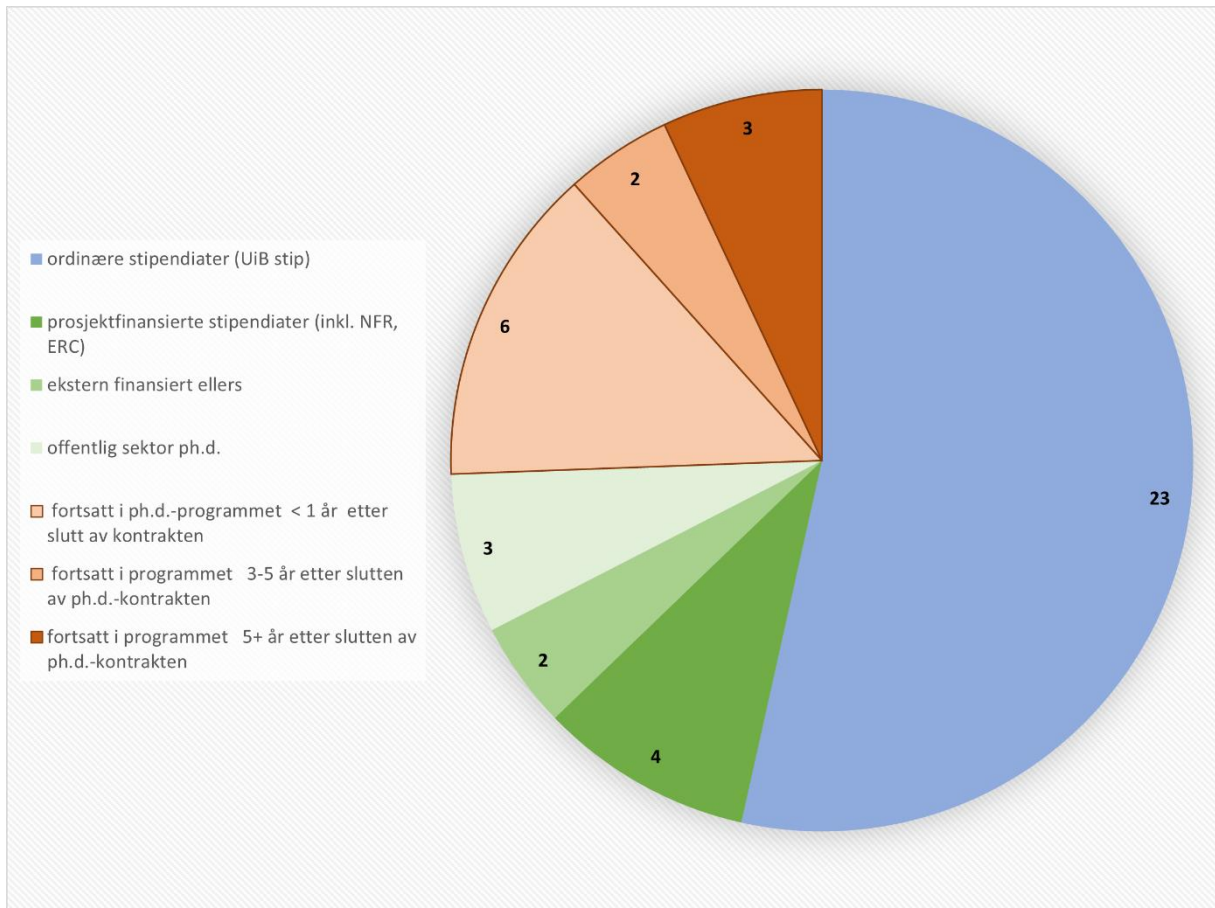
Tre av disse ph.d.-avhandlingene ble godkjent i 2022. Tre ph.d.-avhandlinger ble innlevert i høsten 2022 og evalueringen er derfor ikke del av denne rapporten.

I 2022 ble to «dr.philos.»-innleveringer underkjent, som kan gi anledning til å tenke videre rundt rutiner for evaluering av slike avhandlinger, f.eks. med tanke på oppfølging og veiledning av evalueringskomiteen.

LLE gjennomførte totalt [fem \(5\) disputaser ila 2022](#).

3. Gjennomstrømming, gjennomføring på normert tid og frafall

Ved utgangen av 2022 har LLE til sammen 43 kandidater i ph.d.- programmet.

I 2022 har én kandidat sluttet ph.d.-løpet sitt etter overtid (ekstern finansiert). Én kandidat ble skrevet ut av programmet etter flere år overtid. Én kandidat sluttet i prosjektet sitt (ekstern finansiert) og sluttet derfor også i ph.d.-programmet.

Det er påfallende at 11 av 43 (rundt 25%) av stipendiater er på ph.d.-programmet etter kontrakten har sluttet, men det er verdt å understreke at de fleste av dem er mindre enn tre år forsinket og gir foreløpig ikke grunn for bekymring om definitivt frafall. Én av dem har avsluttet ansettelsesforholdet sitt tidlig grunnet attraktivt tilbud om annen ansettelse. Forskerutdanningskoordinator tar kontakt med kandidatene, cirka hver 6. måned, i forbindelse med søknad om forlenging av doktorgradsperioden.

De tre kandidater som er på overtid med mer enn 5 år etter kontraktslutt blir også tett fulgt opp fra instituttet. Veiledere, forskningskoordinator og forskerutdanningskoordinator holder kontakt med hverandre og med kandidater så godt det lar seg gjøre.

En annen gruppe, som både instituttet og fakultetet kunne tatt mer fokus på, er offentlig sektorstipendiater. Selv om de foreløpig er få, har LLE med instituttets fagprofil god mulighet til å fremstå som svært attraktiv for flere offentlig sektor ph.d. kandidater i fremtiden.

4. Kandidatenes bidrag til forskning ved instituttet

4.1. Kandidatenes deltagelse i og bidrag til allerede eksisterende forskergrupper og forskningsfelt

De mange fagene og i skrivende stund 40 registrerte forskergruppene ved instituttet tilbyr svært forskjellig grad av aktivitet og støtte for stipendiater. I medarbeidersamtaler gir noen beskjed om høy, andre om lavere grad av aktivitet, men alle stipendiater har fora der de kan presentere og få diskutert arbeidet sitt. Stipendiatene er normalt tilknyttet veilederens forskergruppe. Forskergrupper befinner seg ofte i et kryss mellom seminarvirksomhet for stipendiater med sine prosjekter og en arena for idémyldring og kompetanseutvikling for seniorforskere. Noen ledere for aktive forskergrupper har derfor omtalt at det er en utfordring å imøtekomme behov til både stipendiater og seniorforskere.

Ved LLE har de to tverrvitenskapelige forskerskolene, "Språkvitenskap og filologi" og "Litteratur, kultur, estetikk" også virket som fora og sosiale møteplasser for stipendiater i tillegg til forskergruppene (se 5.4.).

4.2. Strategiske vurderinger som gjøres ved ansettelse og opptak av kandidater

Strategiske vurderinger kan særlig gjøres i selve utlysningen. Utlysningene behandles imidlertid normalt i instituttrådet, der motstridende interesser ikke alltid gir optimale forhold for strategiske vurderinger og vedtak. En strategi må også ha definerte mål, og man kan tenke seg forskjellige gode mål som i noen grad strider mot hverandre, der for eksempel bredde og mangfold i kunnskap og kompetanse, spissing, inntekstmaksimering, og resursoptimering kan nevnes.

Instituttets overgripende strategiske mål har vært å opprettholde rekruttering i alle fag på lang sikt, men også å sikre kvalitet og gjennomføring så langt mulig. Helt åpne utlysninger er uheldige med hensikt til kvalitetssikring, da det blir vanskelig å konstituere sakkyndige komitéer med tilstrekkelig kompetanse i mange fag. Ved ansettelse og opptak av kandidater har LLE særlig på senere år forsøkt å legge vekt på gjennomførbarhet av prosjekter. Den sakkyndige komitéen uttaler seg i rapporten om omfang og gjennomførbarhet av prosjektskissene; og i intervjuet blir det stilt spørsmål rundt søkerens konkrete planer og grep for gjennomføring. Gitt at det ikke er mulig å vite med sikkerhet om en kandidat har evner til å gjennomføre, og vitende at gjennomførbarhet er ikke det eneste kjennetegn på et godt ph.d.-prosjekt, har det vist seg som en hjelpsom tilnærming å finne ut hvor konkret søkerne har tenkt gjennom prosjektet sitt. Der er bl.a. fordi det oppstår tvil på gjennomførbarhet av prosjekter at én av de ni institutthjemler i 2022 ikke ble besatt.

4.3. Graden av nyskapende forskning

En evaluering av stipendiatenes forskning i 2022 med hensikt på innovasjon ville trenge komitéarbeid bestående av spesialister fra de berørte fagene. Vi har ikke den dype innsikten i all den forskningen som blir utført ved instituttet att vi kan gjøre en kvalitetsbedømming med selvtillit, men vi vil nevne våre stipendiater på digital kultur, både prosjektansatte og andre, som gode kandidater for innovasjon, hvorav én ble nominert av LLE til fakultetets pris for unge forskere. Det aktuelle forskningsfeltet, Digital fortelling, ble tildelt SFF av NFR i 2022.

5. Instituttets systematiske kvalitetsarbeid

Et vellykket ph.d.-løp begynner med gode oppstartsrutiner og avslutter med klare avslutningsrutiner. Løpet er videre preget av forskning, opplæringsdel, pliktarbeid, midtvegsevaluering, sluttseminar, veiledning, samt gode administrative rutiner og rammeverk. Alle disse aspekter er tatt i betraktning i instituttets kvalitetsarbeid.

5.1. Oppstart

I 2022 har forskerutdanningskoordinator utarbeidet nye rutiner rundt oppstart. Nye stipendiater får, helst på første arbeidsdagen, brosyren «Velkommen til LLE», enten på norsk eller på engelsk. Brosyren er utarbeidet for å gi kandidaten et første oversikt over viktige temaer i ph.d.-løpet på en tydelig måte. Materialet erstatter ikke en startsamtale, men den legger en viktig base for den. I 2022 begynte flere stipendiater nesten samtidig, og LLE brukte anledningen til å teste ut å legge sammen oppstartssamtaler til felles oppstartsseminarer. Stipendiater, veiledere og forskningskoordinator deltok i møter, som ble åpnet fra instituttledelsen og videre ledet av forskerutdanningskoordinator. Opplegget varer i cirka to timer og inneholder viktig informasjon om de forskjellige deler i forskerutdanningen. Kandidater og veiledere får rom til å stille spørsmål underveis. Særlig positivt var erfaringen fra første oppstartsseminaret, der representanter fra HR på fakultetet og fra StipHF ble invitert til å gi korte innlegg om seg selv.

Tilbakemeldinger på informasjonsmaterialet og oppstartsseminaret var hovedsakelig positive, og begge skal videreutvikles og testes med nye stipendiater i 2023.

I tillegg til oppstartsseminar har LLE også invitert ph.d.-kandidater til et HR-møte, der administrasjonssjefen fortalte litt om rettigheter, plikter og rutiner som er viktig i ansettelsesforholdet mellom stipendiater og LLE. Målgruppen var ny-ansatte stipendiater, men det viste seg som veldig nyttig også for stipendiater som har vært ansatt ved LLE i noen år. HR møtet er også et format som LLE vil gjerne bygge videre på i 2023.

5.2. Forskning, opplæringsdelen og pliktarbeid

Viktig for god gjennomføring av ph.d.-løpet er at kandidater får gode muligheter til å forske, at de har en klar plan for opplæringsdelen sin, og at de har trygge rammer for pliktarbeidet sitt (der det er aktuelt). Det er svært viktig for instituttet at hver stipendiat er tilknytt minst en forskningsgruppe og forskerskole. Det er derimot lite systematisk oppfølging på det og mye ansvar ligger hos veiledere og kandidaten selv.

Når det gjelder opplæringsdelen, følger LLE retningslinjer fra fakultetet og det er tett samspill mellom forskningskoordinator og forskerutdanningskoordinatorer på instituttet og på fakultetet. I 2022 ble ett kurs i overførbare ferdigheter, som var tidligere tilbud ved fakultetet, avsluttet. Kandidater, som hadde kurset i opplæringsplanen sin måtte finne alternativer til det, ofte på andre universiteter. Dette skapte delvis stor usikkerhet blant noen stipendiater.

Rutiner rundt pliktarbeid på LLE trenger forbedring. Alle kandidater får en mal og innføring på hvordan dem kan holde oversikten over pliktarbeidet sitt. Instituttet jobber aktuelt med å innføre rutiner for oppfølging av pliktarbeidsplaner. En utfordring her er å finne en balanse mellom god oppfølging for kandidater på den ene siden og arbeidsbelastning, som slike oppfølginger krever av administrasjonen på den andre siden.

5.3. Midtveisevalueringer, medarbeidersamtaler og andre samtaler

I 2022 har LLE gjennomført to obligatoriske midtveisevalueringer (MVE). MVE hos LLE er todelt, der første delen består av en samtale mellom kandidaten og en ekstern leser (ca. 1 time). Den andre delen består av en samtale mellom kandidaten, veiledere, forskningskoordinator og forskerutdanningskoordinator. Dette formatet fungerer bra for LLE.

Forskningskoordinator har ansvar for medarbeidersamtaler med stipendiater. Samtaler settes også opp etter etterspørsel fra kandidater eller veiledere og forskerutdanningskoordinator blir invitert inn i noen samtaler. Nytt i 2022 er at en første medarbeidersamtale med de nyeste ph.d.-kandidatene blir gjennomført allerede to måneder etter ansettelse. Dette viste seg som et nyttig møtepunkt for forskningskoordinator og ph.d.-kandidater.

5.4. Sluttseminar og forskerskoler

LLE har i samarbeid med IF to forskerskoler: Forskerskolen i litteratur, kultur og estetiske fag, og Forskerskolen i språkvitenskap og filologi. Nye kandidater blir lagt til i forskerskolens e-postlister og får tilbud om å være med på møtene her. LLE sin forskerutdanningskoordinator er administrativ kontaktperson for Forskerskolen i litteratur, kultur og estetiske fag. I 2022 har denne forskerskolen organisert tre (3) [sluttseminarer \(mesterklasse\)](#), som er et populært tilbud for stipendiater i slutfasen.

Videre har forskerskolen booket rom hver fredag, der kandidater kunne møtes og jobbe selvstendig. Planen var også å tilby kurs, seminarer og workshops én gang i måned. På grunn av sykdom i ledelsen ble dette ikke gjennomført så regelmessig som planlagt. Oppmøte var veldig lav. Tilbakemeldinger fra stipendiater viser at det er mye usikkerhet rundt hva mening med forskerskolen er. Ledelsen av forskerskolen vil derfor lage et bedre opplegg for stipendiater i 2023.

5.5. Veiledning

Instituttet anerkjenner at god veiledning er nøkkelen til gjennomføring av ph.d.-løpet. Instituttet har derfor planer for å utarbeide bedre støtteapparater for stipendiater og veiledere. Idéen om veilederforum er fortsatt aktuell og skal jobbes videre med, eventuelt i samarbeid med fakultetet.

5.6. Administrative rutiner, regler og rammeverk

Kvaliteten av forskerutdanning er diskutert i diverse fora ved LLE, bl.a. i ledermøtene, instituttstyret, FFU. Særlig nettverket for forskerutdanningskoordinatorer på tvers av instituttene ved HF spiller en viktig rolle i å utvikle administrative rutiner for ph.d.-utdanningen. Det som blir diskutert og utviklet i disse møtene har stor betydning for instituttets kvalitetsarbeid rundt forskerutdanningen. I 2022 ble flere rutiner forbedret, bl.a. rundt disputas og prøveforelesning.

5.7. Avslutning

Når en stipendiat nærmer seg enten innlevering eller avslutning av kontrakten, legger instituttet opp til en avslutningssamtale mellom kandidaten og forskerutdanningskoordinator. I 2022 har forskerutdanningskoordinator utarbeidet informasjonsmaterialet «Snart i mål» som ligner på oppstartsbrosjyren både i design, språk og funksjon og skal gis til kandidaten ca. seks måneder før sluttdato. Med hjelp av en tidslinje, sjekkliste og nyttige lenker informerer brosjyren om hva kandidaten må ta hensyn til før hen leverer avhandlingen sin og hva hen kan forvente i tiden etterpå og mot disputas. Som oppstartsbrosjyren erstatter dette ikke samtalen selv, men underbygger den.

5.8 Tilknytting mellom kandidater og til instituttet

Et viktig, men ofte undervurdert, aspekt for vellykket gjennomføring av ph.d.-løpet er det sosiale miljøet. På grunn av instituttets tverrfaglighet og kontorplasser spredd over flere etasjer, kan det være vanskelig for stipendiater å kjenne på tilknytting til hverandre og til instituttet utover fagfeltet. Instituttet anerkjenner at det trengs flere møteplasser mellom stipendiater og legger til rette for det, der det er mulig, f.eks. ved å booke rom for skrivegrupper eller ukentlig «slabberas». På slutten av 2022 begynte forskerutdanningskoordinator med et nyhetsbrev for ph.d.-kandidater. Dessverre er slike initiativer, selv om de kommer fra stipendiater selv, per i dag ofte møtt med lite deltakelse.

6. Veien videre

2023 blir et spennende år for forskerutdanningen ved LLE. I tillegg til 11 hjemler til ph.d.-stillinger, har LLE fått lyse ut to stipendiatstillinger til språksamlingene, som er finansiert fra UiB sentralt. Videre er det forventet minst tre stipendiater i SFF-en Center for Digital Narrative (CDN) og én til to stipendiatstillinger i prosjektet NONMANUAL. De to stipendiatene fra SFF-initiativene begynner også i 2023, samt kandidaten som fikk utsette oppstartet sitt pga foreldrepermisjon. Det er altså til sammen 19 til 20 stipendiater som begynner ved LLE i 2023.

Det er også mulig med opptil 16 innleveringer ila 2023, og forhåpentligvis mange disputaser.

Dette anser instituttet som en gylden mulighet til å revidere og igangsette noe av instituttets strategier for ph.d.-utdanningen. Dette krever innovative tiltak, raske beslutninger og samarbeidsevne mellom fagmiljøer, veiledere, instituttledelse og forskningsadministrasjon.

Pär Ola Sandin
forskningskoordinator

Angelina Penner Gjertsen
forskerutdanningskoordinator

Ph.d.-utdanningsmelding for Senter for kvinne- og kjønnsforskning (SKOK), 2022

Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak

I 2021 la SKOK ned en innsats for å bedre det sosiale miljøet, og legge til rette for sosiale arenaer for skriving etter korona. Dette ble delvis videreført i 2022, og ph.d.-kandidatene har tatt over noe av organiseringen selv.

Opptak, gjennomstrømming, disputaser, underkjenninger og frafall

Senteret hadde ikke disputaser, underkjenninger eller mindre omarbeidinger i 2022. Vi tok heller ikke opp noen nye ph.d.-kandidater. SKOK hadde ved utgangen av 2022 3 aktive kandidater. En kandidat leverte i mars 2023, og en annen forventes å levere mot slutten av året. Vi er i skrivende stund i prosess i å ansette en eller flere nye ph.d.-kandidater. SKOK har ikke hatt frafall mellom ph.d.-kandidatene i 2022.

Kandidatenes bidrag til forskning ved grunnenheten

Alle kandidatene er medlemmer av den tverrfaglige forskergruppen "Kjønn- og seksualitetsforskningens grunnlagsproblemer" ved SKOK, legger frem sin forskning på semestervise internseminarer og er ellers aktive på andre seminarer som arrangeres via SKOK, og på stabsmøter. Alle kandidatene er involvert i nyskapende forskning, både tematisk og metodologisk. Vi søker kandidater som kan bidra til å styrke senterets teoretiske profil, innenfor et bredt spekter av tema og tradisjoner. Vi har hatt en strategi på å rekruttere internasjonalt, men i 2022 lyste vi ut en stilling med krav til skandinavisk språk. Det er et dilemma for SKOK som ønsker internasjonal rekruttering, men med få faste ansatte og svært mange studenter har SKOK samtidig stort behov for personer som kan delta i undervisningen som hovedsakelig foregår på norsk.

Instituttets systematiske kvalitetsarbeid.

SKOK har få ph.d.-kandidater og disse følges tett opp av senterleder og administrasjon. Fremdriftsrapportene leses av forskerutdanningskonsulent, administrasjonssjef og senterleder (der senterleder ikke selv er veileder) og tar tak i punkter som trenger oppfølging.

Midtveisevalueringen skjer ved at kandidaten varsles 6 måneder før. SKOK bruker alltid ekstern kommentator i midtveisevalueringen, og vi har gode erfaringer med det. Allerede i oppstartssamtalen nevner vi at kandidatene vil få tilbud om sluttseminar i slutfasen av avhandlingsarbeidet. SKOK har gode rutiner for å arrangere sluttseminar, og skreddersyr tilbudet til behovene til den enkelte kandidat.

SKOK ønsker at UiB/HF- fakultetet bør legge til rette for systematisk veilederopplæring da SKOK er for lite for å gjennomføre veilederopplæring ved senteret. SKOK gjennomfører medarbeidersamtaler med ph.d.-kandidatene der karriereutvikling er eit tema.

Alle våre kandidater deltar i fakultetets opplæringsdel, og vi forventer at de deltar på eksterne kurs gjennom Den nasjonale forskerskolen i kjønnsforskning og den internasjonale forskerskolen InterGender. SKOK arrangerer hver høst en «Ph.d.-stafett: Kjønnsperspektiver i forskning». Seminaret åpner med et to timer langt kurs om kjønnsperspektiver i forskning. Deretter får deltagerne presentere sine egne prosjekter og får tilbakemeldinger fra fagpersoner ved SKOK og andre. I 2022 underviste SKOK "Gender, Justice and Environmental Crises", som ble holdt som del av BSRS. Kurset var online og vi hadde deltagere fra hele verden. Omtrent 20 ph.d.-kandidater deltok.

Kvalitetssikring av den kandidatspesifikke delen av opplæringsdelen foregår ved at forskerutdanningkonsulent og senterleder diskuterer relevans og omfang av kursene kandidatane har tatt eler planlegger. Vi har lav terskel for å konsultere ph.d.-koordinator ved HF-fakultetet i tvilstilfeller. Der vi sjølv gir studiepoeng for kurs, ser vi på den totale arbeidsbelastningen og reknar ut talet på studiepoeng etter det.

Pliktaarbeidet for ph.d.-kandidatene planlegges vanligvis slik at det fullføres innen det tredje året, slik at ph.d.-kandidatene kan fokusere på å skrive det siste året.

Ph.d.-utdanningsmelding for Senter for vitskapsteori, 2022

Oppfølging av føregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak

Som nemnd i ph.d.-utdanningsmeldinga for 2021 ser SVT behovet for eit rettleiarforum, både ved fakultetet og ved SVT. SVT har kome i gang med eit rettleiarforum som vi kallar «lærarmøter», som førebels er planlagt tre gongar i semesteret.

Opptak, gjennomstrømming, disputasar, underkjenningar, mindre omarbeidingar og fråfall

Senter for vitskapsteori hadde ingen disputasar, mindre omarbeidingar eller underkjenningar i 2022. Ved utgangen av 2022 hadde senteret 6 aktive ph.d.-kandidatar, og to av desse har levert avhandling eller planlegger å levere i løpet av første halvdel av 2023. I tillegg har vi ein stipendiat som er tilsett ved MN-fakultetet, men som har arbeidsplass og rettleiar ved SVT. Vi har også ein ph.d.-kandidat tilknytt prosjektet SeMPER-Arctic, der UiB er partner, og som deltek på kurs og internseminar ved SVT og har birettleiar hos oss. Ein ny ph.d.-kandidat byrja ved SVT 1.1.2023. Senter for vitskapsteori har ikkje hatt fråfall av ph.d.-kandidatar på mange år.

Vi har for tida 4 kandidatar på eksternfinansierte prosjekt, og 2 finansierte gjennom ordinære stipendiatheimalar.

Kandidatanes bidrag til forskning ved grunneininga

Dei kandidatane som er tilsett på prosjekt bidreg inn i prosjekta. Alle kandidatane er integrerte i SVTs forskargruppe Vitskapsteori og deltek på internseminar annankvar veke. Forskargruppa Environmental Humanities sin seminarserie er også aktuell for nokre av våre kandidatar.

Ved opptak av nye kandidatar blir det gjort strategiske vurderingar med både med omsyn til rekruttering som kan styrke senterets faglege profil og undervisningsoppgåver, og oppbygging av nye område der kompetanse trengst

Senterets systematiske kvalitetsarbeid

Framdriftsrapportane lesast av ph.d.-utdanningskonsulent, administrasjonssjef og senterleiar, og avvik følgast opp med tiltak. Dei kandidatane som ber om møte får det. Alle kandidatane gjennomgår midtvegsevaluering, og alle får tilbod om sluttseminar.

Alle kandidatane har minst to rettleiarar. Vi fylgjer opp rettleiingsforholda kontinuerleg og gjer endringar der det er naudsynt.

Alle kandidatane får tilbod om medarbeidersamtalar der karriererettleiing er ein naturleg del. Alle kandidatane deltek i ph.d.-programmets opplæringsdel.

Kvalitetssikring av den kandidatspesifikke delen av opplæringsdelen vert gjort i fellesskap av rettleiar, forskarutdanningkonsulent og senterleiar diskuterer relevans og omfang av dei kurs som kandidatane tek. På den måten sikrar vi at læringsutbyttet står i forhold til programbeskrivelsens læringsutbytte, og at studiepoeng reknast ut etter gjeldande norm. Vi har også låg terskel for å konsultere ph.d.-koordinator ved HF-fakultetet i tvilstilfelle.

SVT underviste i 2022 dei årlege ph.d.-emna i vitskapsteori og etikk for fleire fakultet. I tillegg deltok SVT i kurs gitt av Norsk forskarskule for miljøhumaniora og forskarskulen Ansvarleg forskning og innovasjon i Noreg (AFINO).

SVT er i tillegg med på å drive The Norwegian Research School on digitalisation, culture and society (DIGIT), som er aktuell for fleire av våre kandidatar.

SVT planlegg vanlegvis pliktarbeidet til kandidatane slik at dei er ferdige før dei tek til på siste året av ph.d.-perioden.

SVT fekk i 2022 tildelt midlar frå UiBs Humaniorastrategi (midlar til forprosjekter og fagleg pilotarbeid) og fekk 3 månader frikjøp for å utvikle eit emne i vitskapsteori og etikk som skal vere ein del av ph.d.-programmet på Det juridiske fakultet. Emnet skal utviklast i samarbeid med Det juridiske fakultet, og professor Jørn Jakobsen er prosjektleiar. Det er eit kurs som skal styrke den tverrfaglege kompetansen som skal styrke den tverrfaglege kompetansen til ph.d.-kandidatane.

SVT utviklar saman med Tore Vagn-Lid som er professor ved NTNU og gjesteforskar ved SVT, eit nyskapande kurs for kunstnarisk utviklingsarbeid. I 2022 var det undervist ein pilot for eit slikt emne i samarbeid med fagmiljø og studentar frå teatervitskaps og Institutt for kunst og medievitenskap ved NTNU. På sikt kan dette bli til eit kurs i vitskapsteori og etikk i kunstnarleg utviklingsarbeid ved KMD, UiB og vi er i dialog med KMD om dette.

Sak: PS 03/23
Møte: 03.05.2023

Endringer i den obligatoriske delen av opplæringsdelen i Ph.d.-programmet ved Det humanistiske fakultet

Dokumenter i saken:

- [Ph.d.-programmet ved Det humanistiske fakultet](#) (lenke)
- PS 1/23 Drøftingssak: Ny ramme for den obligatoriske delen av opplæringsdelen

Bakgrunn:

På møte i FFU 15.02.2023 drøftet programstyret fakultetets forslag til ny ramme for den obligatoriske delen av opplæringsdelen, jf. PS 1/23. Fakultetets forslag skal sikre et emnetilbud som er forutsigbart og likt for alle kandidater. Forslaget tar utgangspunkt i dagens tilbud, men gir ikke lenger mulighet til å velge flere emner i overførbare ferdigheter siden fakultetet uansett ikke tilbyr mer enn ett slikt emne (PHDOF903 *Literature Review and Publishing*).

Programstyret ba fakultetet komme tilbake med en revidert programbeskrivelse i tråd med fakultetets forslag. Fakultetets forslag beholder 15 obligatoriske studiepoeng i opplæringsdelen, og legger dermed opp til at kandidatene tar 10 studiepoeng i vitenskapsteori og etikk. VITHF900 vil bli undervist om våren og PHDOF903 om høsten:

- VITHF900 – Vitenskapsteori og etikk i regi av SVT – 10 studiepoeng
- PHDOF903 – Literature Review And Publishing i regi av Universitetsbiblioteket – 5 studiepoeng

Gjeldende krav til opplæringsdelen er beskrevet under punkt 3.6.1 *Opplæringsdelens innhold* i fakultetets ph.d.-program. (Underpunktene som gjelder den kandidatspesifikke delen av opplæringsdelen er ikke gjengitt under).

3.6.1. Opplæringsdelens innhold – gjeldende versjon

- Kandidat og veileder skal planlegge opplæringsdelen i tråd med prosjektets læringsutbyttebeskrivelse, og kandidatens prosjekt og karriereplaner.
- Innenfor de gitte rammer er opplæringsdelen individuell og tilpasset avhandlingsarbeidet og karriereplanene til den enkelte kandidat.
- Opplæringsdelen i forskerutdanningen består av 30 studiepoeng.
- Minst 20 studiepoeng skal avlegges etter opptak.
- Emner som er tatt før opptak, bør ikke være eldre enn fem (5) år ved opptaksdato.
- 15 av studiepoengene skal avlegges som kurs som tilbys ved fakultetet.
- De 15 studiepoengene som tilbys ved fakultetet er obligatoriske. De skal tilbys på tvers av fagområdene ved HF og fordeles slik:
 - 5-10 studiepoeng i generell vitenskapsteori og etikk.
 - 5-10 studiepoeng i overførbare ferdigheter.

- Det er mulig å søke fakultetet om innpass (forhåndsgodkjenning) av eksterne kurs, til erstatning for de obligatoriske kursene.

Fakultetets forslag til endring i programbeskrivelsen

De tre første punktene kan lett fremstå som en betydelig endring i forhold til gjeldende versjon, men innholdet er hjemlet i ph.d.-forskriften og formålet er å gi programmet en tydeligere forankring i ph.d.-forskriften.

3.6.1. Opplæringsdelens innhold – ny versjon

- Kandidaten skal gjennomføre en opplæringsdel i faglig metode, teori, vitenskapsteori og etikk som gir dybde og bredde i eget fag, samtidig som faget settes inn i en videre ramme. I ph.d.-utdanningen skal kandidaten også få trening i formidling av vitenskapelig arbeid overfor fagfeller, studenter og allmennheten (jf. § 2-2).
- Opplæringsdelen skal gi trening i faglig formidling og innføring i forskningsetikk, vitenskapsteori og vitenskapsmetode. Opplæringen skal sammen med forskningsarbeidet bidra til oppnåelse av forventet læringsutbytte i det gjeldende fakultets ph.d.-program og tråd med nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (jf. § 7-2).
- Veileder har ansvar for å gi råd om opplæringsdelen (jf. § 6-3). Kandidat og veileder skal utarbeide en plan for opplæringsdelen, som skal godkjennes av grunnenhetens ledelse. Eventuelle endringer i planen følges opp i forbindelse med fremdriftsrapportering og midtveisevaluering.
- Opplæringsdelen består av 30 studiepoeng, hvorav minst 20 studiepoeng skal avlegges etter opptak. Elementer som skal inngå i opplæringsdelen, skal normalt ikke være eldre enn fem (5) år ved opptaksdato (jf. § 7-2).
- 15 studiepoeng skal avlegges som obligatoriske emner tilbudt ved fakultetet:
 - Vitenskapsteori og etikk – 10 sp
 - Literature Review and Publication – 5 sp
- Det er mulig å søke fakultetet om innpass (forhåndsgodkjenning) av eksterne emner/kurs, til erstatning for de obligatoriske emnene.
 - Søknad må begrunnes med utgangspunkt i kandidatens prosjekt
 - Det må dokumenteres at det eksterne emnets/kursets læringsutbytte er likeverdig med emnet som erstattes.

(Det siste kulepunktet er ikke nytt, men er løftet lengre opp i strukturen fordi det er knyttet til den obligatoriske delen av opplæringsdelen. Ordlyden i gjeldene versjon er uten underpunkter: «Det er mulig å søke fakultetet om innpass (forhåndsgodkjenning) av eksterne kurs, til erstatning for de obligatoriske kursene.»

Forslag til overgangsordning for kurs i vitenskapsteori

- Kandidater som allerede har planlagt å ta VITHF905 vår 2024 vil få anledning til det. Dette er siste gang det vil bli undervist i emnet VITHF905.
- Siste vurderingssemester for VITHF905 settes til høst 2025.
- Kandidater som allerede har planlagt å ta VITHF910 vil få anledning til det.
- Oppfølging av emnet VITHF910 tilbys ved SVT høst 2024, samt vår og høst 2025.
- Siste vurderingssemester for VITHF910 settes til høst 2025.

- Fra om med våren 2025 undervises det kun i VITHF910

Forslag til vedtak:

Programstyret godkjenner de foreslåtte endringene Ph.d.-programmet ved Det humanistiske fakultet under punkt 3.6.1, inkludert overgangsordningen, og ber fakultetet legge dette frem for fakultetsstyret for godkjenning.

Ole Hjortland
prodekan

Inger Marie Hatløy
seksjonssjef

Fakultetene

Referanse

2021/315-MARIEI

Dato

11.04.2023

Reviderte retningslinjer for programevaluering av UiBs ph.d.-programmer

Et av de nye elementene i kvalitetssystemet, som ble vedtatt i 2017, er at det skal gjennomføres en ekstern programevaluering av ph.d.-programmene minst hvert sjette år. Siden UiBs ph.d.-programmer ble opprettet i 2018 og 2019, skal alle fakultetene ha gjennomført en evaluering av ph.d.-programmene sine innen 2024-25. I Forskningsutvalgets sak [12/21](#) ble retningslinjer for fakultetenes ph.d.-programevalueringer diskutert. I møte i Forskningsutvalget 25. januar 2023, ble det besluttet å gjøre en mindre endring av retningslinjene (sak [5/23](#)), slik det redegjøres for under.

I retningslinjene er det lagt opp til at programevalueringen skal gjennomføres i tre trinn; fakultets forberedelse, evaluering av en ekstern komité og oppfølging av komiteens rapport. Fakultetet velger i hovedsak selv hvilke elementer i ph.d.-programmet som skal evalueres, men det er noen krav i Studiekvalitets- og Studietilsynsforskriften om elementer som skal evalueres. Gjennom programevalueringen skal det evalueres om programmet oppfyller forutsetningene i Studiekvalitetsforskriftens § 3-3 Akkreditering av doktorgradsstudier og Studietilsynsforskriftens kapittel 2 Akkreditering av studietilbud. Forskriftskravene som skal evalueres er omfattende og kan være vanskelig å evaluere uten dyptgående kjennskap til ph.d.-programmet.

For å gjøre arbeidet for den eksterne komiteen noe mindre omfattende, har Forskningsutvalgets bestemt å endre retningslinjene slik at fakultetene har mulighet til å gjøre en egenevaluering i forbindelse med forberedelsen av evalueringen av blant annet hvordan programmet oppfølger krav i Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling (Studiekvalitetsforskriften) og Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning (Studietilsynsforskriften).

Som ledd i fakultets forberedelse står det i dag følgende i retningslinjene: «I forbindelse med utarbeiding av mandatet kan fakultetet gjennomføre en egenevaluering». I reviderte retningslinjer er det lagt til en presisering av hva denne egenevalueringen kan innebære: «Egenevalueringen kan blant annet inneholde en evaluering av kravene fra Studiekvalitet- og Studietilsynsforskriftene». En slik egenvurdering skal inngå som grunnlagsmaterialet til programevalueringen. Dersom fakultetet gjør en egenevaluering av disse elementene, skal den eksterne komiteen kommentere egenevalueringen. Resultatene av egenevalueringen må være del av fakultets oppfølging av programevalueringen.

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

Forsknings- og innovasjonsavdelingen
Telefon +4755584980
post@uib.no

Postadresse
University of Bergen,
Postbox 7800
NO-5020 BERGEN

Besøksadresse
Jekteviksbakken 31
Bergen

Saksbehandler
Marie Eide
55584963

Reviderte retningslinjer ligger vedlagt saken. Nettsiden med beskrivelse av UiBs kvalitetssystem for ph.d.-utdanning vil bli oppdatert med de reviderte retningslinjene.

Vennlig hilsen

Birgit Falch
fungerende avdelingsdirektør

Marie Eide
seniorrådgiver

Vedlegg: reviderte retningslinjer for programevaluering av ph.d.-programmene ved UiB

Retningslinjer for programevaluering av ph.d.-programmene ved Universitetet i Bergen

Ifølge kvalitetssystemet som ble vedtatt av Universitetsstyret i 2017 (sak [129/17](#)) skal ph.d.-programmene ved UiB gjennomføre en programevaluering minst hvert sjette år. Programevalueringen skal primært gjennomføres som en ekstern evaluering.

Formålet med evalueringen er å få et eksternt og overordnet blikk på ph.d.-programmet. En ekstern komité skal se på helheten i ph.d.-programmet (til fakultetet): informasjon til potensielle søkere, opptak, tiltak underveis og kvaliteten på den fullførte forskningen, eksemplifisert ved vurdering av avhandlingsarbeidet og bedømmelsen av dette. Evalueringen skal gi råd om forbedringspotensial, med tanke på gjennomstrømming og kvalitet.

Fakultetsadministrasjonen har ansvar for å tilrettelegge for gjennomføringen av evalueringen. Fakultetene velger i hovedsak selv hvilke elementer i ph.d.-programmet som skal evalueres, men det er noen krav i Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling¹ (Studiekvalitetsforskriften) og Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning² (Studietilsynsforskriften) til elementer som skal evalueres.

Programstyret for ph.d.-utdanningen er ansvarlige for å vedta oppfølging.

Gjennomføring

Den periodiske programevalueringen av ph.d.-programmene bør bestå av tre trinn; fakultetets forberedelse, evaluering av en oppnevnt komité og oppfølging av komiteens rapport.

– Fakultetets forberedelse

Fakultetet tilrettelegger for programevalueringen ved å utarbeide et mandat til evalueringskomiteen. Mandatet bør blant annet inneholde formålet med evalueringen, problemstillinger og hvilke elementer av ph.d.-utdanningen det bør rettes søkelys på, samt rammer for gjennomføringen. I utarbeidelsen av mandatet kan det tas utgangspunkt i siste års ph.d.-utdanningsmeldinger og annen kunnskap fakultetet har om styrker og utfordringer i programmet. I forbindelse med utarbeiding av mandatet kan fakultetet gjennomføre en egevaluering som skal legges ved mandatet. Egevalueringen kan blant annet inneholde en evaluering av om programmet oppfyller forutsetningene i Studiekvalitet- og Studietilsynsforskriftene. Fakultetet nedsetter en ekstern evalueringskomité til å gjennomføre programevalueringen. Mandatet bør forankres i programstyret eller annet relevant organ ved fakultetet.

– Evaluering av en komité

Programevalueringen bør i hovedsak gjennomføres av en ekstern komité. Komiteen skal ta utgangspunkt i mandatet som er utarbeidet av fakultetet, men kan i tillegg evaluere andre elementer av ph.d.-utdanningen ved fakultetet de gjennom sitt arbeide ser behov for å sette søkelyset mot. Fakultetet er ansvarlig for at komiteen får tilgang til all nødvendig informasjon. Komiteen, eller deler av denne, kan besøke UiB for å innhente mer informasjon og/eller for å ha intervjuer og møter.

¹ Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2010-02-01-96>

² Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-02-07-137>

Basert på arbeidet, utarbeider evalueringskomiteen en rapport. I rapporten skal komiteen peke på sterke og svake sider ved programmet, samt inkludere forslag til elementer som kan forbedres og tiltak. Evalueringsrapporten skal oversendes fakultetet.

– **Oppfølging av komiteens rapport**

Når komiteens rapport foreligger fakultetet bør det utarbeides en prosessplan for hvilke tiltak som skal følges opp, inkludert en tidsplan. Dersom det foreligger en egenevaluering, skal prosessplanen også inkludere oppfølging av egenevalueringen. Programstyret for ph.d.-utdanningen har ansvar for å vedta oppfølging.

Fakultet og fagmiljø har ansvaret for implementeringen av tiltak i etterkant av evalueringen. Rapportering om implementering av planen bør inkluderes i den årlige ph.d.-utdanningsmeldingen.

Evalueringskomité

Evalueringskomiteen blir oppnevnt av fakultetet. Det oppfordres til at det i oppnevningen blir tatt hensyn til kjønnsbalanse. Hoveddelen av komiteen bør bestå av eksterne medlemmer og komiteen skal ha en sammensetning som sikrer kvalitet i evalueringen innen fagområdet, undervisning og veiledning.

Komiteen bør bestå av minimum tre faglige representanter, hvorav en kan være ph.d.-kandidat. De faglige komiteemedlemmene skal være eksterne, bortsett fra ph.d.-kandidaten som kan være ansatt ved UiB. Komiteen skal ha:

- nasjonal og/eller internasjonal spesialistkompetanse på professornivå
- kompetanse fra undervisning og forskningsveiledning
- minst en deltager som er ph.d.-kandidat

I tillegg kan fakultetet vurdere om komiteen skal ha representanter fra arbeids- eller organisasjonsliv. Komiteen kan ha ett medlem fra fakultetet som ivaretar rollen som sekretær for evalueringsarbeidet.

Evalueringskomiteen blir honorert av fakultetet etter nærmere avtale.

Programevaluering og evalueringskriterier

Grunnlagsmaterialet for og vedlegg til programevalueringen kan være:

- Mandat for komiteen
- Programbeskrivelsen for programmet
- Fakultetets årlige ph.d.-utdanningsmelding for de tre siste årene
- Programevalueringsrapport fra forrige programevaluering (når dette foreligger)
- Emneevalueringer
- Relevante rapporter
- Egenevaluering (når dette foreligger)
- Retningslinjer for bedømmelse
- Noen utvalgte avhandlinger
- Noen utvalgte bedømmelser av avhandlinger
- Annet

Grunnlagsmateriale bør være dekkende og relevant for de elementene av ph.d.-programmet fakultetet ønsker å evaluere.

Evalueringskriterier

Som det står beskrevet i kvalitetssystemet skal evalueringen se på helheten i programmet, inkludert informasjon til potensielle søkere, opptak, tiltak underveis og kvaliteten på den utførte forskningen, eksemplifisert ved vurdering av avhandlingsarbeidet og bedømmelsen av dette.

Fakultetet selv bestemmer hvilke elementer av ph.d.-programmet evalueringskomiteen skal sette særlig søkelys på, men programevalueringen skal minimum inkluderer en vurdering av:

- **Læringsutbytte³**
 - I hvilken grad oppnår ph.d.-kandidatene programmets planlagte læringsutbytte?
 - Hvordan henger læringsutbytte sammen med det faglige innholdet, arbeids- og undervisningsformer og vurderingsordninger?
 - Har fakultetet/instituttene tilstrekkelig tilgang på forskningsinfrastruktur slik at ph.d.-kandidatene oppnår læringsutbytte?
- **Oppfyller programmet forutsetningene i Studiekvalitetsforskriftens § 3-3 Akkreditering av doktorgradsstudier og Studietilsynsforskriftens kapittel 2 Akkreditering av studietilbud⁴?**
 - Faglig innhold
 - Tilbyr fakultetet utdanning og forskning eller kunstnerisk utviklingsarbeid med en kvalitet og omfang som sikrer at ph.d.-programmet kan gjennomføres på høyt vitenskapelig eller kunstnerisk nivå og etter internasjonal standard?
 - Har institusjonen bredde i studietilbudet på lavere og høyere grads nivå innenfor området for ph.d.-programmet?
 - Fagmiljøet
 - Har programmet en tydelig faglig ledelse med et definert ansvar for kvalitetssikring og -utvikling av studiet?
 - Har ph.d.-programmet et fagmiljø med høy kompetanse innenfor utdanning og forskning som kan vise til dokumenterte forskningsresultater, inkludert publisering, på høyt internasjonalt nivå, og resultater fra samarbeid med andre fagmiljøer nasjonalt og internasjonalt?
 - Har ph.d.-programmet i kunstnerisk utviklingsarbeid et fagmiljø med høy kompetanse innenfor utdanning og kunstnerisk utviklingsarbeid?
 - Har fagmiljøet dybde og bredde innenfor alle vesentlige deler av ph.d.-programmet slik at ph.d.-kandidatene kan delta aktivt i ulike faglige relasjoner og få innføring i ulike perspektiver?
 - Har ph.d.-programmet et stabilt fagmiljø som består av tilstrekkelig antall⁵ ansatte med professor- og førsteamanuensiskompetanse innenfor hele bredden av studietilbudet?

³ Jf. Studietilsynsforskriften § 4-1 (1)

⁴ Jf. Studietilsynsforskriften § 4-1 (3)

⁵ Minst 50% av årsverkene tilknyttet studietilbudet utgjøres av ansatte i hovedstilling ved institusjonen, og fagmiljøet består av ansatte med førstestillingskompetanse, hvorav minst 50% med professorkompetanse, jf. Studietilsynsforskriften § 2-3 (4)

- Har fakultetet tilstrekkelig kapasitet og rekrutteringspotensial⁶?
- Internasjonalisering
 - Har programmet ordninger for internasjonalisering?
 - Legges det til rette for at ph.d.-kandidatene kan delta på nasjonale og internasjonale fagkonferanser, seminarer, og reise på lengre utenlandsopphold?

En evaluering av disse elementene kan inngå i en egenevaluering gjennomført av fakultetet i forbindelse med forberedelse av programevalueringen. Dersom det er gjennomført en egenevaluering av disse elementene, skal denne omtales av komiteen.

Videre kan programevalueringen inneholde en vurdering av elementene under. Fakultetet og/eller evalueringskomiteen står fritt til å sette søkelys på andre problemstillinger eller elementer som er relevante.

- **Opplæringsdel**
 - Hvordan fungerer opplæringsdelen?
 - Er det behov for revidering?
- **Læringsmiljøet, både faglig og sosialt**
 - Er ph.d.-kandidatene integrert i fagmiljøene lokalt, nasjonalt og internasjonalt?
 - Er ph.d.-kandidatene introdusert for relevante nasjonale og internasjonale forskernettverk?
 - Har fakultetet en aktiv ph.d.-kandidatforening?
- **Veiledning**
 - Har ph.d.-veilederne tilstrekkelige og oppdaterte kunnskaper om gjeldende regelverk og etikk innenfor ph.d.-utdanningen?
 - Er det tilstrekkelig med arenaer for opplæring, kompetansebygging og erfaringsutveksling for veiledere?
- **Vilkår og prosess for opptak**
 - Inkludert informasjon til potensielle søkere
- **Avhandling**
 - Har fakultetet tydelige kvalitets-, formal-, og sjangerkrav knyttet til de ulike avhandlingstypene?
- **Bedømmelse**
 - Hvilke kriterier bruker komiteen ved bedømmelse? Bruker komiteen bevisst nivåbeskrivelse i ph.d.-forskriften om avhandlingen og læringsutbyttebeskrivelse som er å finne i programbeskrivelsen?
- **Samfunns- og arbeidslivsrelevans**
 - Legges det til rette for samarbeid med samfunnet utenfor UiB?

⁶ Opptak av minst 15 ph.d.-kandidater til ph.d.-programmet i løpet av fem år, og opprettholde et ph.d.-miljø med minst 15 stipendiater. Minst åtte av kandidatene skal ha hovedarbeidsplass ved fakultetet, jf. Studiekvalitetsforskriften § 3-3 (6)

- I hvilken grad tilrettelegges det for at ph.d.-kandidatene får informasjon om hvilke karrieremuligheter de har etter endt ph.d.-grad?
- **Gjennomstrømming og gjennomføring (6-årsmålet)**
 - Hvordan er tallene for gjennomstrømming og gjennomføring? Viser disse en utvikling eller tilstand det er behov for å ta tak i?